

Technická univerzita v Liberci
Hospodářská fakulta

Studijní program: 6202 - Hospodářská politika a správa

Studijní obor: Pojišťovnictví

Srovnání českého a maďarského pojistného trhu

Comparison of the Czech and Hungarian Insurance Market

BP-PO-KPO-2006-05

JOSEF HOLAS

Vedoucí práce: doc. Ing. Eva Ducháčková, CSc., KPO

Konzultant: Ing. Jan Beníšek, KPO

Počet stran: 63

15.6.2006

Počet příloh: 8

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 - školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše. Bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Datum: 15.6.2006

Podpis:

Poděkování

V souvislost s touto bakalářskou prací děkuji vedoucí mé bakalářské práce doc. Ing. Evě Ducháčkové, CSc za neocenitelné rady a připomínky jako i upřímný zájem a drahocenný čas, který věnovala mé práci. Můj vděk patří i mému obětavému a laskavému konzultantovi Ing. Janovi Beníškovi.

Mé další poděkování patří i následujícím lidem, kteří se starali o mé duševní zdraví a klid v duši během psaní bakalářské práce: matce Ivě a bratrovi Jaromírovi, členům DTZ, Mr. Garrissonovi a panu Kloboukovi, Willovi Fentonovi, Pavlovi a Lucii, Ivaně Vránové (za cenné připomínky), Petře Vojtěchové (podnětné diskuse o bakalářské práci). Hluboce a upřímně se omlouvám všem, které jsem opomenul uvést.

Resumé

Bakalářská práce se zabývá českým a maďarským pojistným trhem a jeho srovnáním. Cílem bakalářské práce je analyzovat tyto pojistné trhy a zjistit jejich rozdíly a společné rysy. Čtenáře provádí práce čtyřmi kapitolami. Práce začíná se strukturou pojistného trhu z pohledu pojistitelů, pokračuje srovnáním ukazatelů pojištěnosti a dále strukturou pojistného trhu z pohledu pojistných produktů a je zakončena analýzou faktorů ovlivňujících oba pojistné trhy.

V první kapitole se píše, že v 90. letech v České republice stejně tak v Maďarsku proběhly politické a ekonomické změny. Pojistný trh se postupně liberalizoval a v pojišťovnictví byla povolena konkurence. Na místní trh vstoupili významní nadnárodní pojistitelé. Bývalé státní monopoly ztrácely svůj tržní podíl z důvodu liberalizace a deregulace, ale v obou zemích zůstávají stále lídry na trhu. Moderní legislativa pojistného trhu v České republice a Maďarsku je založena na zákoně o pojišťovnictví a směrnicích týkajících se pojišťovnictví EU.

Druhá kapitola se zaměřuje na dva globální ukazatele; poměr předepsaného pojistného na HDP a pojistném na jednoho obyvatele. Pojištěnost vyjadřuje váhu pojišťovnictví na HDP. Tento ukazatel ukazuje důležitost a rozvoj pojistného trhu v zemích.

Třetí kapitola představuje nástin životního a neživotního pojištění a srovnává vybrané pojistné produkty. Tato kapitola klade důraz na podíl životního a neživotního pojištění na celkovém předepsaném pojistném.

V závěrečné části této práce se snažíme objasnit vnější a vnitřní vlivy na český a maďarský pojistný trh

Summary

This Bachelor Thesis deals with the Czech and Hungarian insurance market and its comparison. The aim of the bachelor thesis is to analyze these insurance markets and discover their differences and their same features. It leads readers through four chapters - beginning with a structure of an insurance market from a view of the insurance companies, continuing comparison of the indicators of the insurance penetration, a structure of an insurance market from view of the insurance products and concluding with the analysis of the factors influencing the both insurance markets.

In chapter 1 it says that in the 1990's, the political and economic changes followed in the Czech Republic as well as in Hungary and their insurance markets was being liberalized gradually. It was allowed competition in the insurance sector. The important multinational insurers have entered to the local market. The former state monopolists have lost market share due to the liberalization and deregulation, but in the both countries they are still market leaders. The modern legislation of the insurance market in Hungary and the Czech Republic is based on the Insurance Act of European union.

Chapter 2 is focused on two global indicators; the ratio of total premiums to GDP and the premiums per capita. Insurance penetration expresses the weight of the insurance sector in GDP. It is a good indicator that shows the importance and development of insurance market in the countries.

Chapter 3 introduces an outline of the life and non-life insurance and the comparison of the chosen insurance products. This chapter put emphasis on a share of life and non-life insurance in total premium volume.

The final part of this project attempts to clarify the external and internal influences on the Czech and Hungarian insurance market.

Klíčová slova

daňové úlevy	tax relief
dozor v pojišťovnictví	insurance supervision
harmonizace	harmonization
jednotný trh	single market
komerční pojišťovna	commercial insurance company
koncentrace pojistného trhu	concentration of insurance market
konkurence zahraničních pojistitelů	competition from foreign insurers
neživotní pojištění	non-life insurance
plánovaná ekonomika	planned economy
podíl neživotního pojištění	share of non-life insurance
podíl životního pojištění	share of life insurance
pojistitel	insurer
pojistné na osobu	per capita premium
pojistné plnění	insurance benefit/indemnity
pojistný trh	insurance market
pojištěnost	insurance penetration
pojišťovnictví	insurance sector
předepsané pojistné	premium income
státní pojišťovny	state insurer
škodovost	loss ratio
tržní ekonomika	market economy
životní pojištění	life insurance

Obsah

Prohlášení	4
Poděkování	5
Resumé	6
Summary.....	7
Klíčová slova	8
Obsah.....	9
Seznam použitých zkratk a symbolů	10
Úvod	11
1 Struktura pojistného trhu z pohledu pojistitelů	12
1.1 Pojistný trh a pojištění jako odvětví služeb	12
1.2 ČR a Maďarsko - pojistné trhy ve střední Evropě.....	14
1.3 Pojistitelé a vybrané ukazatele charakterizující jejich činnost úrovně	18
1.3.1 Pojistitelé a pojistný trh v České republice	20
1.3.2 Vývoj pojistného trhu v ČR v grafech a tabulkách	23
1.3.3 Pojistitelé a pojistný trh v Maďarsku	27
1.3.4 Vývoj pojistného trhu v Maďarsku v grafech a tabulkách	31
1.4 Souhrn.....	35
2 Srovnání ukazatelů pojištěnosti	39
2.1 Pojištěnost pojistného trhu v ČR a Maďarsku	40
3 Struktura pojistných produktů	44
3.1 Produkty neživotního pojištění.....	45
3.2 Produkty životního pojištění.....	47
3.3 Poměr neživotního a životního pojištění	49
4 Analýza faktorů ovlivňujících sledované pojistné trhy	50
4.1 Vnější faktory	51
4.2 Vnitřní faktory	56
4.2.1 Pojišťovací a zajišťovací činnost v ČR a Maďarsku	56
4.2.2 Úroveň škodovosti a zábranná činnost pojišťoven.....	56
4.2.3 Regulace pojistného trhu dozorem v pojišťovnictví.....	59
4.2.4 Zájem o pojištění a chápání významu	59
4.2.5 Asociace pojišťoven	61
Závěr.....	62
Seznam použité literatury	64
Seznam tabulek.....	65
Seznam grafů	66
Seznam příloh.....	67

Seznam použitých zkratek a symbolů

AIG	American International Group
a.s.	akciová společnost
CEA	Comité Européen des Assurances
ČAP	Česká asociace pojišťoven
ČP	Česká pojišťovna
ČR	Česká republika
ČSOB	Československá obchodní banka
EGAP	Exportní garanční a pojišťovací společnost
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
HDP	Hrubý domácí produkt
Inc.	Incorporation, akciová společnost
ING	Internationale Nederlanden Group
IPB	Investiční poštovní banka
MABISZ	Magyar Biztosítók Szövetsége
MF	Ministerstvo financí
Mld.	Miliarda
MMF	Mezinárodní měnový fond
MV	Motorové vozidla
NP	Neživotní pojištění
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
RE	Reinsurance, zajišťovna
RVHP	Rada pro vzájemnou hospodářskou pomoc
USD	United States dolar, americký dolar
ŽP	Životní pojištění

Úvod

Vytknul jsem si za cíl srovnat český pojistný trh a maďarský pojistný trh. Ke srovnání českého pojistného trhu jsem si vybral maďarský pojistný trh, protože nás pojí obdobná střeoevropská zkušenost. Od 1. 5. 2004 se český a maďarský pojistný trh stal nedílnou součástí jednotného pojistného trhu EU. Jakým vývojem si však prošly oba tyto pojistné trhy ve střední Evropě? České stejně jako maďarské pojišťovnictví prodělalo smutnou zkušenost s centrálně plánovanou ekonomikou, jejíž plánování na dlouhé roky zdeformovalo celý pojistný trh. Po roce 1989 byly oba pojistné trhy oživeny a začaly se budovat moderní pojistné trhy. Stručně si připomeneme nejdříve vývoj pojišťovnictví v období 1945 - 1989 a pak pojišťovnictví v novém prostředí v letech 1989 - 2006, přičemž klíčové je směřování od roku 1994 do EU a završené v roce 2004 vstupem do EU. Jak si budou na trhu počínat bývalé státní pojišťovny? Jaký podíl na trhu získaly ostatní pojišťovny? Kterému z obou zemí se podařilo přilákat zahraniční pojistitele do nového pojistného trhu v rozvíjející se tržní ekonomice? Zhodnotíme si úroveň pojistných trhů. K hodnocení úrovně pojistného trhu slouží řada ukazatelů. Zaměříme se na ukazatele pojištěnosti. Tento ukazatel je jedním z nejdůležitějších ukazatelů rozvoje pojistného trhu a slouží jako indikátor vyspělosti pojistného trhu. Pro lepší a názornější srovnání uvedu oba pojistné trhy do evropského kontextu. Dále se budeme zabývat pojistnými produkty. Z odvětví neživotního a životního pojištění si zvolíme některé druhy pojištění. Jejich podíly na neživotním a životním předepsaném pojistném pak následně srovnáme.

Závěrem bude jistě zajímavé srovnat faktory ovlivňující pojistný trh v Maďarsku a v České republice. Faktory se dělí na vnější a vnitřní. Mezi vnější činitele patří např. makroekonomické ukazatele jako úroveň hrubého produktu a jeho vývoje, inflace a nezaměstnanost. Faktory ovlivňující trh zevnitř jsou pojišťovací a zajišťovací činnost, průběh škodovosti. Jaké povědomí a zájem mají sami klienti o pojistných produktech? Pojistný trh stojí na důvěře, proto nás zajímá jeho regulace dozorem v pojišťovnictví. V neposlední řadě hrají též asociace pojišťoven nezastupitelnou roli.

Doufám, že se mi podaří sestavit a vystihnout oba pojistné trhy, jejich odlišnosti či naopak stejné rysy.

Struktura pojistného trhu z pohledu pojistitelů

1.1 Pojistný trh a pojištění jako odvětví služeb

Pojišťovnictví je nepostradatelnou součástí moderní společnosti. Uvedeme si, jak pojistný trh funguje a vypadá a jaké subjekty tvoří pojistný trh. Pojistný trh má významné místo v každé tržní ekonomice, v níž plní řadu významných funkcí. Pojistný trh není sám o sobě samostatným trhem, ale je součástí finančních trhů. Finanční trh se člení na peněžní, kapitálový, devizový, komoditní a pojistný trh. Na pojistném trhu se střetává poptávka a nabídka po pojištění a zajištění. Pojistný trh funguje na stejném mechanismu jako každý jiný trh, i když s určitými specifiky. Tím, že se na pojistném trhu nabízí pojištění, zmírňuje finanční dopady rizika na občany, domácnosti a firmy. Lidé, kteří se potřebují pojistit proti rizikům, získávají prostřednictvím pojistného trhu představu o nabídce pojistných produktů. Mohou tak porovnávat kvalitu služeb od různých pojistitelů nebo-li pojišťoven. Pojistitelé neprodávají hmotné výrobky, ale jejich produkt (pojištění) se v mezinárodním obchodě klasifikuje jako „neviditelná činnost“. Pojištění se v první řadě zabývá finančními následky škod. Pojištěním bere na sebe pojistitel riziko a dává příslib, že poskytne své služby u nahodilé a nepředvídatelné události, kdy občanovi, podniku nebo jiné instituci vznikla škoda. Aby bylo riziko pojistitelné, musí splňovat určité znaky jako je nejistota v budoucnosti, měřitelnost (počtem pravděpodobnosti), nepředvídatelnost (nahodilost) a nejistota výsledku dané situace (co se týče rozsahu rizika). Pojistitelé se také zabývají snižováním četnosti a závažnosti škod, aby jednak zvýšili své vlastní výnosy a jednak zamezili hospodářskému plýtvání, které způsobují škody. Pojišťovny disponují velkými částkami peněz, které nashromažďují z přijatého pojistného. Vybrané peněžní částky používá při tvorbě rezerv, z nichž se bude čerpat, projeví-li se skutečně pojištěná rizika. Rezervy nespotebovává pojistitel hned, což mu dává prostor tyto dočasně volné peněžní prostředky investovat do mnoha různých forem investic. Z pojistitele se stává investor, který vstupuje na ostatní finanční trhy, jak jsme si je rozčlenili již dříve. Na úplném začátku jsme si napsali, že pojišťovnictví je nepostradatelnou součástí moderní společnosti a pojistný trh má významné místo v každé tržní ekonomice.

Pojišťovnictví pomáhá průmyslu a obchodu tím, že jim poskytuje různé formy půjček a upisuje akcie, které se nabízejí na volném trhu (kapitálový trh). Pojistitelé patří mezi institucionální investory (banky, penzijní fondy). Je důležité zmínit, že řada autorů, píšících o historii ekonomie a pojištění, poukazuje na souvislost mezi solidním pojistným trhem a rozvojem průmyslu.

Při členění a segmentaci pojistného trhu se můžeme řídit různými kritérii.

Kritéria¹, které jsme vybrali, **jsou následující:**

- 1) předmět činnosti pojistitele:
  - 2) předmět zajištění a pojištění
  - 3) podle subjektů ovlivňujících pojistný trh
-
- 1) Podle předmětu pojistitele lze pojistný trh rozdělit na tzv. věcný pojistný trh, kde dochází k nabídce a poptávce po pojištění a zajištění a tzv. investiční pojistný trh, kde se investují dočasně volné peněžní prostředky pojistitele.
  - 2) Nabídka a poptávka po pojištění a zajištění se člení na dvě odvětví, životní a neživotní pojištění.
  - 3) Subjekty ovlivňující pojistný trh

Pojistný trh (v užším pojetí) se skládá z těchto subjektů:

- **prodejci:** Pojistitelé = komerční pojišťovny prodávají pojištění.
- **kupujících:** Občané = pojistníci = veřejnost, průmysl a obchod nakupují pojištění.
- **zprostředkovatelů:** Pojišťovací makléři (brokerů) a pojišťovací agenti.

Na rozvinutém pojistném trhu funguje řada různých forem zprostředkování. Pojišťovny nabízejí pojištění prostřednictvím²:

- vlastních zaměstnanců (obchodní služba v terénu, přepážková pracoviště)
- zprostředkovatelů, kteří se většinou na základě smlouvy o obchodním zastoupení specializují jen na prodej produktů jedné pojišťovny

---

¹ Čejková: Pojistný trh a finance, str. 20

² ČAP: O pojištění a pojišťování, 1997, str. 8

- kooperačních partnerů (např. banka, stavební spořitelna, cestovní kanceláře apod.)
- nezávislých zprostředkovatelů (např. makléřů, brokerů), ti nabízejí klientům výběr optimální nabídky pojištění a mohou pro ně vykonávat i další služby.

Pojistný trh v širším pojetí ovlivňují i další subjekty:

- zajišťovatelé: Pojistitelé vystupují jako kupující a zajišťovatelé jako prodávající na zajišťovacím trhu, který je mezinárodní,
- dozor v pojišťovnictví,
- stát,
- asociace pojišťoven a ostatní.

1.2 ČR a Maďarsko - pojištné trhy ve střední Evropě

Střední Evropa nebo centrální Evropa, kde oba státy leží, prošla během 20. století řadou dramatických událostí a turbulentních změn. Konflikty 20. století, první a druhá světová válka, vnucené uspořádání během studené války (Jaltská konference), kdy se země střední a východní Evropy dostaly do sféry vlivu Sovětského svazu a revoluční události z přelomu 1989/90 měly za následek pád komunistických režimů a postupné odpoutání od rozpadajícího se sovětského impéria, výrazně proměňovaly tvář českého (československého) a maďarského pojišťovnictví. Po roku 1945 se začalo postupně v obou zemích monopolizovat pojišťovnictví došlo k znárodnování pojišťovacích ústavů. Postupně se jejich počet snižoval a poté se pojišťovnictví v Maďarsku a tehdejším Československu zcela zmonopolizovalo. Změnily se ekonomické podmínky a z demokratické tržní ekonomiky se stala centrálně plánovaná ekonomika. V obou zemích byl během roku 1948 zestátněn průmyslový sektor. Míra zestátnění se v Maďarsku a Československu lišila. V dob úplného komunistického převzetí moci bylo v Maďarsku přes 80 procent průmyslového sektoru ovládáno státem. Československo i Maďarsko spolu s dalšími zeměmi střední a východní Evropy vstoupily do RVHP, založené 20. ledna 1949 z iniciativy Sovětského svazu. Pojištění mělo omezený význam, který byl dán

charakterem centrálně plánované ekonomiky. Tato skutečnost se odrazila v nabídce pojištění.

Pojistný trh v Československu a Maďarsku se v letech 1945 – 1989 výrazně nevyvíjel a v porovnání s pojistným trhem vyspělých zemí silně zaostával a pokulhává. V Maďarsku, od roku 1947, ovládala pojistný trh jedna monopolní pojišťovna Státní pojišťovna (ÁB). V Československu po roce 1948 vznikla jedna státní pojišťovna, Československá pojišťovna, národní podnik. V letech 1969 - 1990 se jmenovala Česká státní pojišťovna³. Až do roku 1990 byla na československém trhu pouze jediná pojišťovna. V Maďarsku byla Státní pojišťovna AB rozdělena v roce 1986 na dvě společnosti a vývoj pojistného trhu se od počátku 80. let lišil od toho v Československu. Tyto pojišťovny si na svých trzích z počátku udržovaly vysoký tržní podíl. Ze svého dřívějšího postavení silně profitovaly, neboť byly dědičkami rozsáhlé klientely husté obchodní sítě. Jejich původně stoprocentní podíl se na trhu začal pomalu snižovat ve prospěch nových pojišťoven. Z počátku byl počet pojišťoven velice nízký (3 až 6 pojišťoven) a nově vzniklé pojišťovny se teprve zaváděly na trhu a postupně vstupovaly do povědomí lidí. Pojistný trh prodělal v reformujících státech střední Evropy od okamžiku změn 1989-1990 tři období.

V prvním období (1989 - 1992) v důsledku slabých právních záruk a hospodářských výkyvů se zahraniční investoři drželi zpátky. Privatizace státního majetku se uskutečňovala pozvolna. Již existující podniky přebíraly zahraniční firmy formou joint ventures. Evropská unie výrazně ovlivnila dění bývalých socialistických republik, když přislíbila možné přistoupení kandidátských zemí. Soukromé pojištění prošlo od počátku devadesátých let zásadními transformačními změnami, jejichž výsledkem je vznik konkurenčního prostředí na pojistném trhu. Schvalovala se nová legislativa pro pojišťovnictví. Na pojistný trh začaly postupně vstupovat nové subjekty, na jejichž vzniku se často podílely zahraniční pojišťovny. Jmenujeme alespoň některé: Allianz, Aegon, AIG, ING Nationale Nederlanden či Generali. Zahraniční pojišťovny vstoupily na český a maďarský pojistný trh jak ve spolupráci s českými subjekty, tak i zcela samostatně jako dceřiné společnosti. Zahraniční pojišťovny přinesly do obou zemí kapitál, know-how, zkušenosti a technické zázemí, které zrychlilo vytvoření konkurenčního prostředí na pojistném trhu. Znovuvytvoření konkurenčního prostředí proběhlo v docela krátké době.

---

³ V roce 1969 byla Státní pojišťovna (1958) rozdělena na Českou státní pojišťovnu a Slovenskou štátnu poisťovňu z důvodu federalizace a emancipace Slovenska.

Zahraniční pojišťovny přinesly na pojistný trh i nové pojistné produkty a přispěly k rozšíření jejich nabídky pojištění. **Ve druhém období** (1992 -1994) rozvinuli svou činnost jak přední evropští pojistitelé, tak i pojistitelé ze zámoří. Evropské i zámořské špičky v pojištění se více či méně úspěšně etablovaly ve střední Evropě. Hodnoty ukazatelů měřící pojistný trh jako celková pojištěnost nebo předepsané pojistné začaly vykazovat oživení. České komerční pojišťovny spolu se svými maďarskými protějšky a ostatními státy z bývalého východního bloku zažívaly od roku 1992 růst předepsaného pojistného a ode dna se také odrazila celková pojištěnost. O tomto velmi významném ukazateli budeme pojednávat v další kapitole. Pojišťovny již zahrnuly do své palety pojistných produktů i majetková pojištění občanů. Nabídka produktů se stále více diverzifikuje. Národní hospodářství se stabilizovalo na nízké úrovni. Československo se v roce 1993 rozdělilo na Českou a Slovenskou republiku. V České republice a Maďarsku vstoupily na pojistný trh zájmové asociace pojišťoven.

A ve třetím období 1995 - 2004 se vyvinulo obrovské úsilí pro vstup do EU a obnovení členství v mezinárodních finančních institucích. Zvýšilo se ocenění mezinárodní úvěrové spolehlivosti. Obě země se staly členy Evropského pojišťovacího výboru CEA. CEA je dobrovolné mezinárodní sdružení asociací pojišťoven evropských zemí. Tato asociace byla založena v roce 1953 a prosazuje zájmy komerčních pojišťoven. Během tohoto období se obě země připravovaly na budoucí vstup do EU, kdy nejdříve splnit předepsaná kodaňská kritéria a zlepšit své ekonomické ukazatele a celkový hospodářský růst. V pojišťovnictví jako v jiných odvětvích probíhal proces harmonizace se zákony EU. Jedním z požadavků bylo zrušení monopolu u pojištění odpovědnosti z provozu motorového vozidla. Na významu získalo životní pojištění, k jehož uzavírání motivovali zákonodárci daňovými úlevami. Pojistný trh se svými ukazateli se přibližoval, i když nedosáhl, průměrným hodnotám EU15. Harmonizace pojistného trhu směřovalo k jednotnému pojistnému trhu v rámci EU.

Česká republika a Maďarsko vstoupily 1. 5. 2004 do Evropské unie ve skupině deseti států, z nichž pět se nachází ve střední Evropě. Od 1. května 2004 je český a maďarský pojistný trh nedílnou součástí jednotného pojistného trhu EU. Jednotný pojišťovací trh znamená jednotný právní prostor tzv. jediné licence, který je vymezen pěti principy.

Stručně řečeno, pojišťovna jednoho ze států EU může nabízet své produkty v jiném státě, stačí se pouze ohlásit v hostitelské zemi (ohlašovací povinnost). Vzájemně se uznávají povolení od různých dozorčích orgánů zemí EU. Dozorčí orgány sledují solventnost pojišťoven, jak si počínají její akcionáři a management. Dříve se zabývaly hlavně kontrolou pojistných sazeb a podmínek. Jaké to má důsledky pro oba pojistné trhy? Pojišťovny ze všech členských států mohou provozovat na českém a maďarském pojišťovací činnost. Ale již dlouhodobě na obou pojistných trzích působí významné evropské i světové pojišťovny. Co je pro Araby ropa, to je pro pojišťovny klient. Ani klienti nepřijdou zkrátka, neboť nové zákony o pojišťovnictví a pojistné smlouvě dávají klientům našich pojišťoven větší záruky a ochranu a vyjasňují práva a povinnosti.

1.3 Pojistitelé a vybrané ukazatele charakterizující jejich činnost úrovně

Pojišťovny, jejich úroveň, pojišťovací činnost a výsledky práce lze hodnotit vybranými ukazateli činnosti. Tyto ukazatele, aby měly správnou vypovídací schopnost, musí být užívané i ve vyspělých ekonomikách. Ukazatele nám poskytují přehled o pojistném trhu. A při srovnání s ostatními pojistnými trhy ukazují, jak si maďarské a české pojišťovnictví ve světě stojí. Jedná se zejména o **tyto základní ukazatele**, které jsou sledovány v odvětví životních pojištění a v odvětví neživotních pojištění:

- předepsané pojistné,
- pojistné plnění,
- škodovost,
- pojištěnost,
- koncentrace pojistného trhu.

Při srovnávání maďarského a českého pojistného trhu se budeme zabývat ze základních ukazatelů pouze o předepsané pojistné, pojištěnosti a koncentraci pojistného trhu.

Předepsané pojistné je významným ukazatelem výsledku činnosti každé komerční pojišťovny. Tento ukazatel je zveřejňován ve výroční zprávě každé pojišťovny. Jedná se o pojistné, které se stanoví na dohodnuté pojistné období a po odečtení nákladů je základem pro výpočet daně z příjmu komerční pojišťovny. Z celkového předepsaného pojistného se určuje též podíl pojišťovny na pojistném trhu, nebo-li kolik si pojišťovna odkrojila z pomyslného tržního koláče. Znamená též množství celkové poptávky na pojistném trhu uspokojené danou pojišťovnou.

Kromě těchto základních údajů můžeme sledovat pojistný trh i pomocí dalších ukazatelů, a to zejména:

- počet komerčních pojišťoven,
- počet zaměstnanců v pojišťovnictví,
- počet uzavřených pojistných smluv,
- průměrné pojistné na jednu pojistnou smlouvu,
- počet vyřízených pojistných událostí,
- průměrné pojistné plnění na jednu pojistnou událost,
- jiné ukazatele.

1.3.1 Pojistitelé a pojistný trh v České republice

V Českých zemích má pojišťovnictví dlouhou a bohatou tradici, kterou poznamenaly politické události po roce 1945, kdy pojistný trh postupnými kroky směřoval k monopolizaci s jednou státní pojišťovnou. V etapě od roku 1945 - 1989 a následném vzniknutí v letech 1990 - 1993 hovoříme o československém pojišťovnictví. Po rozdělení Československa, kdy od 1. 1. 1993 existují dva samostatné státy Česká republika a Slovensko, se jedná o české pojišťovnictví.

Etapy českého, resp. československého pojistného trhu

Období 1945 -1989

1945 Dekret prezidenta republiky z října 1945 o znárodnění soukromých pojišťoven předurčil vývoj pojišťovnictví v Československu. Počet pojišťoven byl omezen na pět.

1948 Vytvoření národního podniku Československá pojišťovna

1953 Vznik Státní pojišťovny

1958 Státní pojišťovna, pojišťovací a zajišťovací podnik

1969 Státní pojišťovna byla rozdělena na Českou státní pojišťovnu a Slovenskou štátnou pojišťovnou. Rozdělení v důsledku federalizace Československa

1989 Počátek zásadních změn na pojistném trhu

Období 1989 - 1993

1991 Zákon o pojišťovnictví, demonopolizace a vznik konkurenčního prostředí

Vznikla nová instituce pojistného trhu, Česko-Slovenská asociace pojišťoven

Zahájení transformace

1992 Vstup zahraničních pojišťoven na český trh a vznik České pojišťovny a.s.

1991 - 1993 Vznik pojistného trhu v České republice. V tomto období se objevují nové domácí a zahraniční subjekty.

Období 1993 - 2004 směřování do EU a harmonizace pojišťovnictví

1993 Rozdělení Československa a nový vývoje pojistného trhu v České republice

1993 6. října - podpis asociační dohody s Evropským společenstvím (ES)

Byla založena Česká asociace pojišťoven (ČAP)

1996 17. ledna - žádost o členství v EU

1997 Dozor v pojišťovnictví pod ministerstvem Financí; první velké povodně na Moravě

1999 po krachu pojišťovny Morava dochází k zefektivnění dozoru nad pojišťovnictvím s zřetelem na směrnice ES o fungování účinného dozoru nad odvětvím

2000 demonopolizace trhu povinného ručení; do roku 2000 poskytovala povinné ručení jenom Česká pojišťovna; pojištění je povinné, ale konkurence pojišťoven od 1. 9. Úřad státního dozoru v pojišťovnictví pod ministerstvem Financí ČR

2001 od 1. 1. daňové výhody pro životního pojištění, jež obsahuje tzv. spořicí složku

2002 Katastrofální povodně; zvyšování pojistných sazeb a přehodnocování rizika

2004 vstup k 1. 5. do Evropské unie spolu s dalšími státy střední a východní Evropy český pojistný trh nedílnou součástí jednotného pojistného trhu

2006 od 1. dubna Dozor nad pojišťovnictvím spadá do pravomoci ČNB; Dohled pod Centrální bankou mají v Evropě pouze Irsko, Nizozemsko a Slovensko.

Před rokem 1989 existovala jediná státní s pojišťovna s územním monopolem - Česká státní pojišťovna. Od vytvoření jednoho pojišťovacího ústavu (1948) změnila několikrát svůj název a v roce 1958 plnila i funkci zajišťovny. V období 1969 - 1991 vystupovala jako Česká státní pojišťovna s charakteristickým znakem podniku, žlutým lipovým listem. V 90. letech prodělalo české pojišťovnictví zásadní přeměnu ke konkurenčnímu prostředí. Panování jedné pojišťovny nad trhem skončilo v roce 1991, kdy byl přijat zákon o pojišťovnictví (185/1991), který definoval pojišťovnictví jako zvláštní odvětví ekonomiky s jeho specifiky a charakterem. Na pojistném trhu po dlouhých desetiletí se začalo rozvíjet konkurenční prostředí. Česká státní pojišťovna přišla o své výsadní postavení jediné pojišťovny. Byla zprivatizována a v roce 1992 prodělala transformaci na akciovou společnost, Česká pojišťovna, a. s. Z dřívějšího postavení silně profitovala, neboť byla dědičkou rozsáhlé klientely a husté obchodní sítě. Zároveň se zrušením postavení jedné pojišťovny (1991) se na rozvíjejícím se pojistném trhu objevily konkurenti z řad domácích nově vzniklých komerčních pojišťoven.

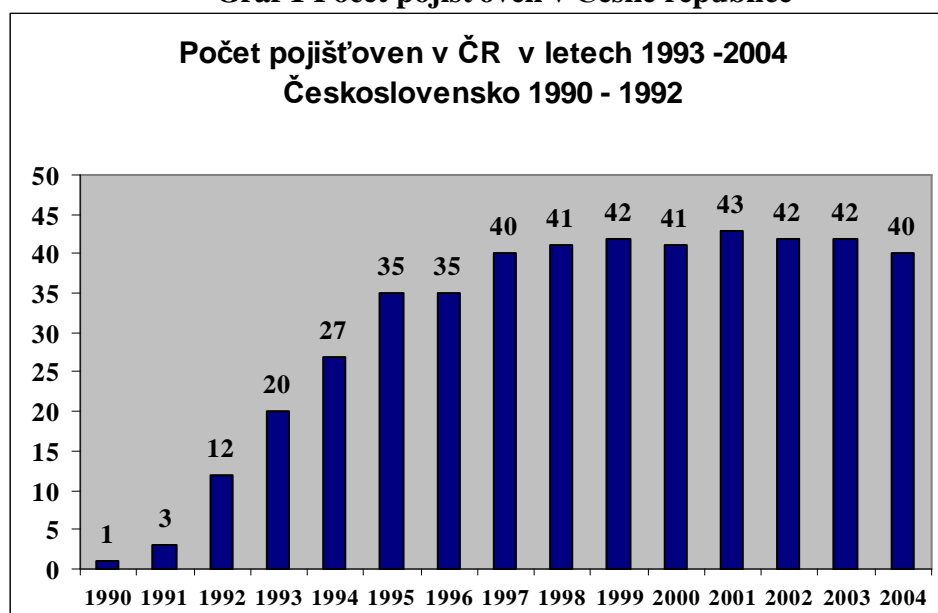
S ročním zpožděním mohly vstoupit na český trh i zahraniční pojišťovny (1992). Od tohoto data měly na náš pojistný trh přístup i evropské a zámořské špičky v pojištění jako např. Allianz (největší pojistitel v Evropě), Generali, Int., Nederlanden Group a AIG. Do nově rodícího se prostředí bylo třeba znova zřídit instituci státního dozoru nad pojišťovnictvím. Tato instituce dohlíží nad dodržováním zákonů a pravidel podnikání a uděluje a odebrává licence pojišťovnám. Vznik nových domácích pojišťoven nebyl snadným počinem, neboť v rozvíjející se tržní ekonomice chyběl nejen dostatek domácího kapitálu, ale provázely jí neduhy tranzitní ekonomiky jako jsou prvky nerovnováhy a projevy nestability v makro- i mikroekonomickém prostředí. Konkurenti České pojišťovny, a. s. začínali své aktivity budovat na zelené louce. Jako první pojišťovna konkurující ČP vstoupila v roce 1991 na trh Kooperativa. Tato komerční pojišťovna na trhu působila jako dva subjekty. Obě se koncem 90. let spojily a jako jedna pojišťovna, Kooperativa a. s., zaujala stabilní a dlouhodobou druhou pozici, hned za vedoucí Českou pojišťovnou.

V polovině 1992 byla státem založena EGAP, která se soustředila na podporu exportu především pojistným krytím politických a komerčních rizik související s vývozními úvěry (riziko platební neschopnosti dlužníka). V roce 1993 se objevily nové subjekty poskytující svým klientům hlavně životní pojištění. Domácí pojišťovna IPB (dnes ČSOB Pojišťovna, a. s.) a Nationale Nederlanden (ING). V Holandsku si udržuje postavení nejvýznamnější pojišťovny na pojistném trhu. Druhou zahraniční pojišťovnu vstupující samostatně na trh byla dceřiná americká společnost světového gigantu AIG, První americko-česká pojišťovna, a. s. se 100 % zahraniční kapitálovou účastí. V ČR má dvě divize, jedna poskytuje služby v oblasti ŽP (vstoupila na trh v roce 1999), AMICO AIG LIFE, druhá se zabývá neživotním pojištěním AIG ČR. Hned v počátcích vkročil na rozvíjející se trh ve střední Evropě, jeden z největších evropských pojišťovacích koncernů, Allianz. Po pádu Železné opony rozvíjela velmi aktivně svou činnost v zemích východního bloku. Praha se stala jejím třetím působištěm, hned po Budapešti a Moskvě. V nedávné době vstoupila v březnu 2005 na český pojistný trh nová pojišťovna AEGON, která je dnes v Maďarsku jednou z nejvýznamnějších finančních institucí a patří mezi deset největších světových pojišťovacích skupin. V ČR se zaměřuje na poskytování životní pojištění.

V letech 1993 - 2004 se na český pojistný trh postupně aplikovaly směrnice ES, které musely všechny země žádající o členství v EU splnit a zároveň směřovaly k jednotnému pojistnému trhu, který existuje pro členské státy Evropského společenství od 1. července 1994. K jednotnému pojistnému trhu v zemích EU přistoupila ČR jako nová členská země vstupem do EU, dne 1. 5. 2004. V průběhu těchto let vstupovaly v platnost novely o pojišťovnictví, nové zákony o pojišťovnictví, důraz na ochranu klienta a rozšíření jeho pravomocí či zpřísnování podmínek pro udělování licencí pojišťovnám či nastavení míry solventnosti a přiměřenosti kapitálového vybavení pojišťovny. Vstup do EU a s ním spojená harmonizace právních předpisů v pojišťovnictví byly impulsem ke zkvalitnění pojistného trhu v oblasti postavení subjektů na pojistném trhu a zlepšení služeb.

1.3.2 Vývoj pojistného trhu v ČR v grafech a tabulkách

Graf 1 Počet pojišťoven v České republice

Zdroj: Výroční zprávy ministerstva Financí

Jak je z grafu patrné, od roku 1990 do roku 1997 prodělal pojistný trh bouřlivý vývoj. V roce 1990 působila na pojistném trhu pouze Česká státní pojišťovna. O rok později se zrušilo postavení jedné pojišťovny na trhu a zákonem o Pojišťovnictví (1991) se povolila konkurence nejdříve domácím subjektům.

Takže České státní pojišťovně přibyla Kooperativa jako vůbec první konkurent, po bezmála 43 letech. V roce 1992 se pojistný trh otevřel i pro zahraniční pojišťovny. V rozmezí let 1992 - 1997 vstupovaly další a další zahraniční pojistitelé. Sice v roce 1993 došlo k rozdělení Československa a vzniku České a Slovenské republiky. Dopad na zvyšování počtu pojišťoven to nemělo sebemenší dopad. A v období 1997 - 2004 se počet pojišťoven stabilizoval v průměru na 41 subjektů.

Prvních pět pojišťoven a jejich změny tržních podílů v průběhu doby

Tab. 1 Tržní podíly (v %) prvních pěti pojišťoven

Pojišťovny	1995	Pojišťovny	1998
1 ČP	69,20	ČP	59,01
2 Čs Kooperativa	9,41	Kooperativa	12,37
3 MS Kooperativa	4,44	IPB	5,82
4 ING NN	3,90	ING	5,17
5 IPB	3,11	Allianz	4,78

Zdroj: Výroční zprávy ČAP

Tab. 2 Tržní podíly (v %) prvních pěti pojišťoven v letech 1999 - 2004

Pojišťovny	1999	Pojišťovny	2000	Pojišťovny	2001
1 ČP	52,43	ČP	38,44	ČP	38,12
2 Kooperativa	11,99	Kooperativa	16,81	Kooperativa	16,99
3 IPB	9,47	Allianz	9,03	Allianz	8,86
4 ING	5,60	IPB	6,82	IPB	8,72
5 Allianz	5,13	ING	5,24	ING	5,69
	2002		2003		2004
1 ČP	38,44	ČP	35,70	ČP	36,40
2 Kooperativa	16,18	Kooperativa	18,90	Kooperativa	21,47
3 Allianz	9,03	Allianz	8,26	Allianz	7,95
4 IPB	6,82	Pojišťovna ČS	6,55	ČSOB	5,38
5 ING	5,24	ČSOB	5,69	ING	4,73

Zdroj: Výroční zprávy ČAP 1999 - 2005

Tržní podíly pojišťoven jsou měřeny podle podílu předepsaného pojistného jednotlivé pojišťovny na celkovém předepsaném pojistném. V ČR mají dominantní postavení dvě pojišťovny ČP a Kooperativa, tedy jednička a dvojka na trhu.

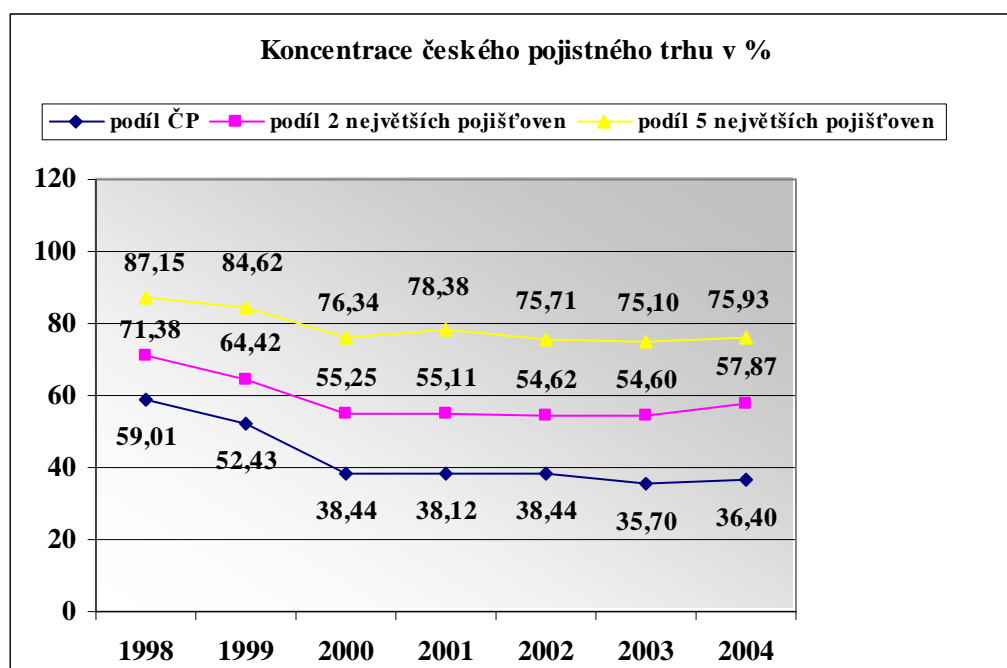
Jejich tržní podíl ostatní pojišťovny neohrozily, ba naopak tyto dvě největší pojišťovny své postavení ještě posílily. V roce 1995 se dělila pojišťovna Kooperativa na dva subjekty na Českou Kooperativu a Moravskoslezskou Kooperativu. Po sloučení v roce 1997 upevňovala svoji druhou pozici na pojistném trhu. Od roku 1998 do roku 2004 se její tržní podíl na předepsaném pojistném vyšplhal až na 21,42 %. I přesto že Česká pojišťovna ztrácela ze svého tržního podílu, jež ještě v roce 1995 činil 69,20 %, tak si dlouhodobě udržela pozici jedničky na Českém trhu. Největší pokles zaznamenala na přelomu 1999/2000, což bylo způsobeno demonopolizací v poskytování pojištění z odpovědnosti MV. Z toho vyplývá, že ČP ztrácela svůj tržní podíl postupnou demonopolizací pojistného trhu. Za zmínku stojí vývoj pojišťovny IPB, která po nucené správě společnosti IPB, přešla pod ČSOB. Z předních zahraničních pojišťoven si na českém trhu při získávání tržního podílu nejlépe vedly Allianz a ING, která nadto poskytuje pouze životní pojištění. Allianz se během svého působení na trhu etablovala na třetí nejsilnější pojišťovnu v ČR. Jediná pojišťovna, která se dostala mezi prvních pět pojišťoven pouze jedinkrát v roce 2003, byla Pojišťovna České spořitelny. Následující rok vyklidila pozice, neboť byla nucena část svého pojistného kmene v neživotním pojištění přesunout ke Kooperativě. První tři pojistitelé si udržují stabilně své pozice. V roce 2005 vstoupila na trh holandská pojišťovna Aegon, jež si vytkla za cíl dostat se mezi prvních pět pojišťoven. Uvidí se, jestli v příštích letech zamíchá z pořadím pojišťoven v ČR.

Koncentrace českého pojistného trhu

V roce 1998 činila koncentrace pěti nejsilnějších pojišťoven 87,15 %. V tomtéž roce dvě největší pojišťovny ovládaly okolo 71 % pojistného trhu. A samotná jednička ČP koncentrovala 59 %. K největšímu poklesu koncentrace v tomto období došlo na přelomu 1999/2000, kdy pojišťovny s menším podílem posilovaly z důvodu ztráty monopolu ČP v oblasti pojištění odpovědnosti z provozu MV. Graf ukazuje, že v roce 2000 dosahovala koncentrace pěti největších pojišťoven 76,34 %, dvou největších pojišťoven 55 % a ČP jen 38 %. V porovnání před rokem 2000 je to více než výmluvné. Po roce 2000 nedošlo k výraznému snížení koncentrace českého pojistného trhu a jeho hodnoty se drží okolo 75 %.

Koncentrace českého pojistného trhu vykazuje přesto vysoké číslo, ale nelze si nepovšimnout, že i menší pojišťovny posílily a tím snížily vysokou koncentraci pěti nejsilnějších pojišťoven a dvou nejsilnějších pojišťoven. Na snížení koncentrace se podílela i postupná liberalizace pojistného trhu, která musela být provedena, pokud jsme chtěli vstoupit do EU.

Graf 2 Koncentrace českého pojistného trhu (v %) 1998 - 2004

Zdroj: Výroční zprávy ČAP a ministerstva Financí 1998 - 2004

1.3.3 Pojistitelé a pojistný trh v Maďarsku

Tento pojistný trh si načrtne v jeho nejdůležitějších etapách. A pak si některé etapy, v nichž se udály rozhodující a zásadní změny v pojišťovnictví

Od monopolu k duopolu - pojistný trh před rokem 1990

- V roce **1947** zestátnění pojišťoven a vznik jedné státní pojišťovny ÁB (Állami Biztosító). Stala se tak součástí systému sociálního zabezpečení a sloužila zároveň jako nástroj politické moci (např. pojistné se diskriminačně určovalo podle vlastnické formy).
- V roce **1968** se stát pokusil o reformu, tzv. **nový ekonomický mechanismus**; ojedinělé ekonomické reformy v sovětském bloku nevídané; prvky tržní ekonomiky v řízené ekonomice nastartovaly hospodářské oživení. Rozvoj ve všech sektorech ekonomiky.
- **1982** Maďarsko se stalo členem MMF a uniklo státnímu bankrotu.
- Milníkem se stal rok **1986**, kdy v pojišťovnictví probíhají institucionální reformy a jeden státní pojistitel se rozdělil na dvě státem vlastněné pojišťovny, Állami a Hungária.
- Maďarská vláda pokračovala v nezbytných reformách systému a již v roce 1988 umožnila založení dvou akciových společností Atlasz a Garancia.
- V letech **1989 - 1990** vznikají buď jako joint-ventures⁴ společnosti (např. Providencia) nebo jako pojišťovny jako investice „na zelené louce“ např. Nationale Nederlanden.

Konsolidace, Privatizace a boom nově založených pojišťoven 1990 - 1995

- Společně s politickou transformací probíhala i ekonomická transformace.
- Boom nově vznikajících pojišťoven (**1990/91**).
- **1991** samostatný zákon pro pojištění odpovědnost z provozu MV; tarify určuje Ministerstvo Financí na návrhy komise tripartity (pojišťovny, pojistitelé a dozorčí orgán)

---

⁴ Společníci se podílejí na nákladech a na ziscích v dohodnutém poměru. Toto uspořádání existuje obvykle v bankovním a pojišťovnictví.

- **1992** Privatizace dvou státních pojišťoven AB a Hungária; ty jsou zcela ve vlastnictví zahraničních pojistitelů, AB Aegon a Allianz Hungária

- Konkurenční prostředí - nové produkty, nové služby a nová firemní kultura.
- **1993** Příliv přímých zahraničních investic, nejvíce ze střední Evropy (CEE)

Cesta Maďarska ke členství v Evropské unie 1996 -2004

1991 16. 12. podpis asociační dohody s EHS

1994 31. 03 žádost o členství v EU

1995 Zákon o Pojišťovacích institucích a pojišťovacích činnostech (1. 1. 1996)

od 1. ledna: daňové úlevy v ŽP, platí pouze pro dlouhodobé 10 a více smlouvy - až 20 % z pojistného (max. HUF 50 000) lze odečíst z daně z příjmu

1996 Oddělení správy činnosti v životním a neživotního pojištění

1997 Pojistný trh ovládají z 93 % zahraniční společnosti

1997 Postupná liberalizace tarifů v pojištění odpovědnosti z provozu MV

Pojistitelé z OECD zemí mohli zakládat pobočky.

1998 Zákon o Dozoru v pojišťovnictví

Jako první reformovala starobní důchodový systém a zavedla (1. ledna) tzv. tři pilíře systém EU (1. státní systém průběžného financování důchodů, 2. soukromé penzijní fondy, 3. životní pojištění - dobrovolné, daňové výhody při uzavření)

2000 Tarify u poj. odp. z provozu MV se mohou lišit 15 % od zákl. sazby

(liberalizace z roku 1997; 1998 o 5 %, 1999 o 10 %, 2000 o 15 %)

2004 Vstup k 1. 5. do Evropské unie spolu s dalšími státy střední a východní Evropy

maďarský pojistný trh nedílnou součástí jednotného pojistného trhu

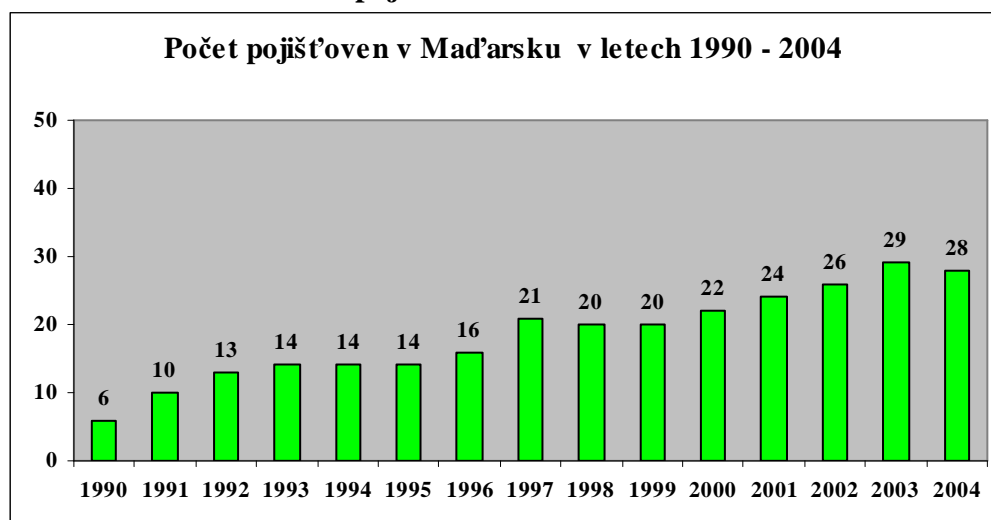
Za éry maďarský gulášový (chladničkového) socialismus, jak se v Maďarsku říkalo komunistickému režimu, stejně jako v ostatních socialistických státech ovládala pojistný trh jedna monopolní pojišťovna Állami Biztosító Rt. - Státní pojišťovna (ÁB). V roce 1986 se AB rozdělila na dvě pojišťovny. Tímto krokem usilovala maďarská vláda o zlepšení hospodářské soutěže - tedy narušení dosavadního monopolu. Maďarská vláda si tehdy počínala reformě a dala tak své ekonomice první impulsy, které po pádu Železné opony vedly k transformaci ekonomiky. V roce 1988 založil stát zcela nového pojistitele - Garancia. Před privatizací se Národní spořitelna (OTP) s ostatními státními institucemi podílela na vzniku Garancie jako pojišťovací pobočky k rozšíření svých služeb.

Tu pak koupil v roce 1993 jeden ze spoluzakladatelů -OTP Bank (Národní spořitelna) jako součást bankovní strategie diverzifikace do různých odvětví drobného finančního sektoru. Společnými silami s AB (tehdy státní pojišťovna) vznikla EA Generali v roce 1989. Během roku 1991 EA-Generali získala kontrolu nad kapitálovou účastí v AB. Generali se v roce 1998 sloučila s Providencia. Na maďarské poměry to bylo první a jediné sloučení akciových společností v oblasti pojišťovnictví od doby ekonomické přeměny. V roce 1990 se tyto dvě pojišťovny, AB a Hungária, přeměnily na akciové společnosti. O dva roky obě pojišťovny převzaly významné světové pojišťovny Aegon a Allianz. V roce 1992 se završilo období přechodu na systém soukromých pojišťoven. Období přechodu dokončil prodej státní pojišťovny AB holandskému gigantu Aegon a Hungárie německé pojišťovně Allianz, která se postupně stávala významným pojistitelem ve Východní Evropě. Na ostatních pojišťovnách se podíleli zahraniční pojistitelé. Již v roce 1989 vstoupila na trh Providencia. Další významný světový pojistitel, americká AIG, započala svou činnost pod jménem AHICO - První Americko-maďarská pojišťovna v roce 1990. 1991 byla založena AXA-Colonia. V současné době působí pod jménem UNION. V témže roku začala rozvíjet své aktivity na maďarském pojistném trhu též ING NN. Po nich následovala řada dalších. Ostatní pojistitelé se snažili vydobýt si na utvářejícím pojistném trhu své pozice a rozdělit si tak mezi sebe zbývající část pojistného trhu. V neživotním pojištění začaly dominovat společnosti jako Allianz a Wiener Staedtische. AIG byla první západní pojišťovnou, která založila společné podniky (joint ventures) v Maďarsku. Působení Allianz v Maďarsku je považováno za úspěšné. Měříme-li zemi podle velikosti a vlastního kapitálu, pak působení Allianz v Maďarsku patří k třetímu nejziskovějšímu.

V letech 1993 - 2004 se na maďarský pojistný trh postupně aplikovaly směrnice EU, které musely všechny země žádající o členství v EU splnit a zároveň směřovaly k jednotného pojistnému trhu (single market). V průběhu těchto let vstupovaly v platnost novely o pojišťovnictví, nové zákony o pojišťovnictví, důraz na ochranu klienta a rozšíření jeho pravomocí či zpřísnování podmínek pro udělování licencí pojišťovnám či nastavení míry solventnosti a přiměřenosti kapitálového vybavení pojišťovny. Vstup do EU 1. 5. 2004 a s ním spojená harmonizace právních předpisů v pojišťovnictví byly impulsem ke zkvalitnění pojistného trhu v oblasti postavení subjektů na pojistném trhu a zlepšení služeb.

1.3.4 Vývoj pojištného trhu v Maďarsku v grafech a tabulkách

Graf 3 Počet pojišťoven v Maďarsku 1990 - 2004

Zdroj: Mabisz

Z grafu 3 vyplývá, že již na počátku 90. let působilo na maďarském pojištném trhu šest pojišťoven, což má své základy v reformách pojišťovnictví od poloviny 80. let (1986), které vyústily v ochotě zahraničních investorů již brzy po pádu komunismu v Maďarsku investovat a budovat nový pojištný trh. Ještě je třeba zmínit jednu skutečnost, že počet pojišťoven v jednotlivých letech se vztahuje pouze na členy Maďarské asociace pojišťoven (MABISZ). Členové této asociace ovládají velkou část trhu. V prvních dvou letech po roce 1990 vstoupilo do nově formujícího se pojištného trhu 7 nových pojišťoven. V rozmezí let 1993 - 1995 se počet pojišťoven zastavil na počtu 14 pojišťovacích institucí. Od roku 1996 počet pojišťoven začal stoupat, což může mít příčinu v přijetí nového zákona o pojišťovnictví v roce 1995 a tento rok také vstoupily v platnost daňové úlevy v životním pojištění, což pro nadcházející dva roky mohly tyto skutečnosti povzbudit ještě otálející pojišťovny se vstupem na nový pojištný trh ve střední Evropě. Po překročení dvaceti pojišťoven v roce 1997 se maďarský pojištný trh dostává do nové fáze. Od roku 2000 do 2003 počet pojišťoven stoupl na 29 pojišťoven. V roce 2004 poskytovalo své služby klientům 29 pojišťoven.

Tab. 3 Tržní podíl pěti nejsilnějších pojišťoven (v %)

	Pojišťovny	1995	Pojišťovny	1998
1	Allianz	34,68	Allianz	30,54
2	<i>Aegon</i>	23,90	<i>Aegon</i>	17,80
3	<i>Providencia</i>	11,41	<i>Generali</i>	14,74
4	<i>ING</i>	10,45	<i>ING NN</i>	13,73
5	<i>Generali</i>	5,52	<i>OTP</i>	7,90

Tab. 4 Tržní podíl (v %) pěti nejsilnějších pojišťoven 1999 - 2004

	Pojišťovny	1999	Pojišťovny	2000	Pojišťovny	2001
1	Allianz	29,33	Allianz	26,85	Allianz	28,58
2	<i>Generali</i>	16,77	<i>Generali</i>	17,22	<i>Generali</i>	17,08
3	<i>Aegon</i>	16,26	<i>Aegon</i>	15,07	<i>Aegon</i>	12,76
4	<i>ING NN</i>	14,42	<i>ING NN</i>	14,36	<i>ING NN</i>	12,54
5	<i>OTP G</i>	9,16	<i>OTP G</i>	10,11	<i>OTP G</i>	10,13
		2002		2003		2004
1	Allianz	28,53	Allianz	27,91	Allianz	25,98
2	<i>Generali</i>	17,83	<i>Generali</i>	16,89	<i>Generali</i>	17,10
3	<i>ING NN</i>	11,54	<i>ING NN</i>	11,23	<i>ING NN</i>	11,19
4	<i>Aegon</i>	11,39	<i>Aegon</i>	10,99	<i>Aegon</i>	11,17
5	<i>OTP G</i>	10,91	<i>OTP G</i>	10,93	<i>OTP G</i>	9,28

Zdroj (tab. 3, tab. 4): Mabisz

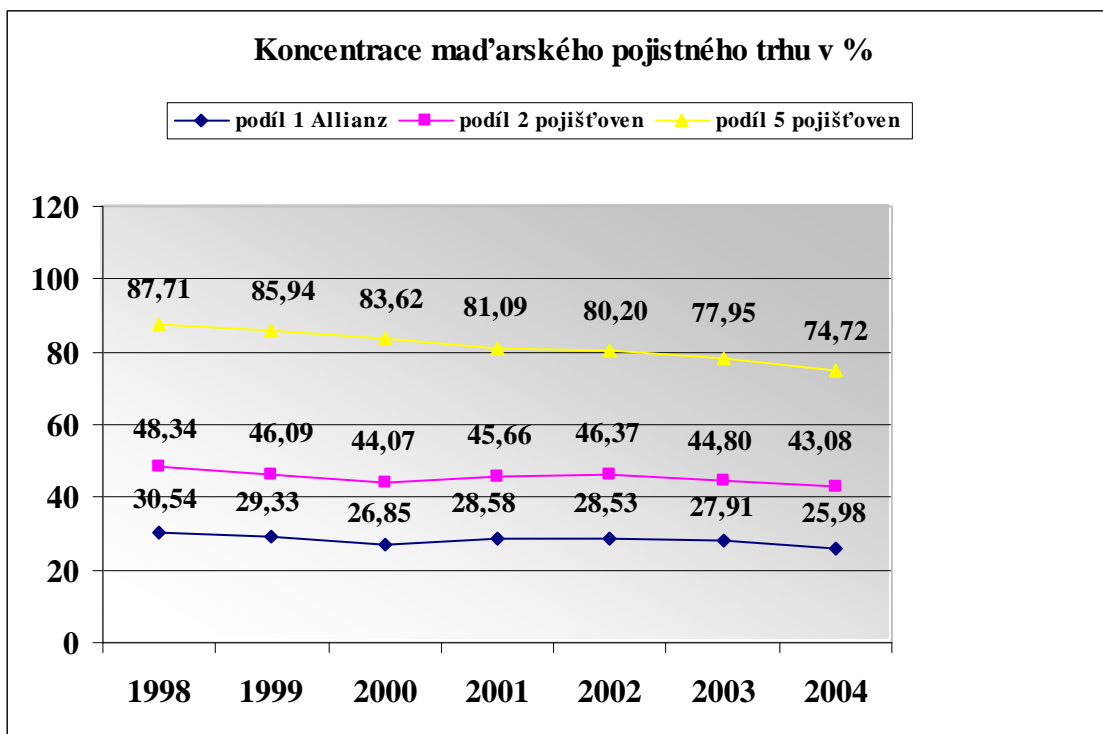
Ze začátku hlavní triumfy držely v rukách Allianz a Aegon, které si mezi sebe rozdělily státní pojišťovnu. Navzdory počáteční výhodné pozici obou pojistitelů, ostatní pojišťovny během let dosáhly výrazného růstu na maďarském trhu. Allianz si stále udržuje první pozici. V roce 1995 měla na pojistném trhu téměř 35 % podíl na celkovém předepsaném pojistném. V porovnání roku 1995 s 1998 zaznamenala zhruba 4 % snížení svého tržního podílu na 31 %. Od roku 1998 doznal její podíl nepatrný pokles a v roce 2004 činil okolo 28 %. Aegon si udržovala postavení druhé nejsilnější pojišťovny do roku 1998, kdy její podíl činil 17,8 %. Její druhé místo ohrozila nastupující a sílící Generali, která fúzovala v roce 1997 s Providenciou, jež v roce 1995 byla třetí největší pojišťovnou. Jestliže podíl Generali v roce 1995 byl 5,5 %, tedy nedosahoval ani dvouciferné hodnoty. V prvním roce po fúzi s Providenciou (1998) se dostala už na třetí pozici se 14,74 %.

Pak od roku 1999 odsunula bývalou dvojku na trhu Aegon na třetí místo a její tržní podíl v letech 1997 - 2004 rostl až na 17 %. Kdežto právě Aegon nabral směr opačný, sestupný, jeho pozice na trhu stále klesala a v roce 2002 ho přestihla jiná holandská pojišťovna ING Nationale Nederlanden, jejíž výkon je obdivuhodný, protože se orientuje výlučně na životní pojištění. Od roku 2002- 2004 se umísťovala na 3. místě těsně před čtvrtým Aegonem. V roce 2004 uhájila ING své třetí místo proti čtvrtému Aegonu tím nejtěsnějším rozdílem činícím 0,02 % . Mezi prvních pět největších pojišťoven se vtěsnila OTP Garancia, jež si od roku 1998 udržuje pátý největší tržní podíl na předepsaném pojistném a v roce 2001 navíc poprvé překročila 10 % v držení tržního podílu. Je zajímavé poznamenat, že OTP Garancia patří pojišťovny vlastněné bankou. Z tabulky 4 vyplývá, že nejvyrovnanějším byl pro zde uvedené pojišťovny rok 1999, kde mezi 2. a 4. místem byly relativně malé rozdíly. Rok 1999 se jeví jako přelomový, od tohoto okamžiku posilovala druhá největší pojišťovna Generali a na zbývajících pozicích prvních pět pojišťoven ztrácely podíly na trhu. Ačkoli OTP Garancia mírně posilovala svůj tržní podíl nad 10 %, v roce 2004 se dostala opět pod 10 % hranici. Tržní podíly pojišťoven na třetím a čtvrtém místě velmi těsné. V souvislosti s budoucím vývojem si můžeme klást otázku, zda podíl pojišťoven na třetím a pátém se místě bude ještě snižovat na úkor druhé nejsilnější pojišťovny a ostatních pojistitelů s malým tržním podílem.

Koncentrace pojistného trhu v Maďarsku

Prvních pět pojišťoven mělo tržní podíl v roce okolo 87,71 %, nebo-li koncentrace trhu byla v rukách 5 největších pojistitelů. Téměř 88 % trhu ovládané pěti nejsilnějšími pojišťovnami ukazuje na mimořádnou koncentraci trhu. V letech 1998 - 2004 celkový podíl prvních pěti pojišťoven postupně poklesl z přibližně 88 % na 75 %. Znamenalo to další postupné poklesy ve sledovaných letech v tržní koncentraci.

Graf 4 Koncentrace pojistného trhu (v %)

Jinak řečeno, posilují pojišťovny s menším tržním podílem. Jedna ze dvou bývalých státních pojišťoven Hungária, kterou vlastní největší pojišťovna v Evropě, Allianz, je stále jedničkou na pojistném trhu v Maďarsku, ale na celkové 88 % koncentraci pěti největších pojišťoven se podílela jen 30,54 %, přičemž zbývající čtyři pojišťovny držely přes 50 % pojistného trhu. Tržní podíl bývalé státní pojišťovny se může zdát menší v porovnání s obdobným vývojem bývalých státních pojišťoven ve střední Evropě. Ale jak už víme, v roce 1986 se jedna státní pojišťovna rozdělila na dvě, přičemž podíl Aegonu, který převzal druhou státní pojišťovnu, na pojistném trhu klesal a neudržel krok s Allianzem.

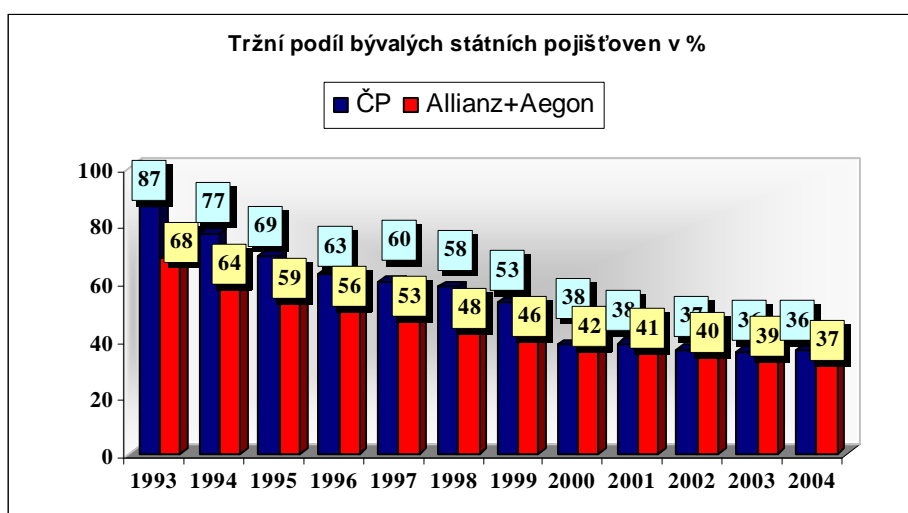
Podíl dvou největších pojišťoven se pohyboval pod 50 % a poklesl až na 44 % v roce 2000, přičemž v následujících letech o 2 % posílily. V roce 2004 dosáhly dvě největší pojišťovny nejmenší koncentrace 43 % za období 1998 - 2004. Tendence všech tří ukazatelů koncentrace s určitými výkyvy (růst, pokles) v průběhu let 1998 - 2004 je klesající.

1.4 Souhrn

Po pádu komunistické moci a s ním i direktivně řízeného hospodářství v roce 1989 probíhala dynamická transformace hospodářství, která měla zajistit silný a dynamický finanční sektor, jehož síla a zdraví je podstatné pro tržní ekonomiku. Na pojistném trhu stále hrají významnou roli bývalé státem vlastněné monopoly. Je to charakteristické pro celou střední a východní Evropu. Tržní podíl těchto pojišťoven je vysoký. V obou zemích pojišťovny fungují jako akciové společnosti nebo vzájemné podniky. V České republice to dokazuje působení České pojišťovny na trhu, která si udržela své postavení jako lídr trhu a dlouho dobu byla v českém vlastnictví. V Maďarsku se podílely na převzetí dvou státních pojišťoven Hungária a AB dvě přední evropské pojišťovny Allianz a Aegon. V roce 1992 byly zprivatizovány a získaly tyto bývalé státní pojišťovny do svého vlastnictví. Allianz je na maďarském trhu jednička s 25,90 % tržního podílu, ale v Čechách zaujímá na trhu až 3. pozici s 8 % podílem na trhu. Aegon, dlouhá léta na trhu byl na druhé pozici za Allianz, v posledních letech utrpěl výrazné snížení svého podílu na trhu. V Čechách se v roce 1992 přetrafovala Česká státní pojišťovna na Českou pojišťovnu, a. s. Česká pojišťovna byla zprivatizována v tzv. 1. vlně kupónové privatizace a až od roku 1999 se měnila její akcionářská struktura ve prospěch cizího kapitálu.

Graf 5 Tržní podíl bývalých státních pojišťoven (v %)

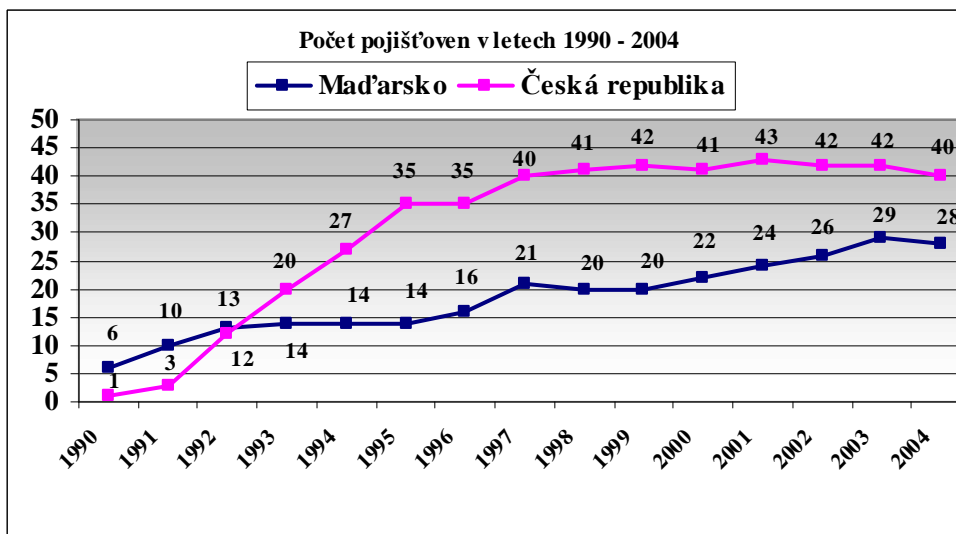
Zdroj: ČAP, MABISZ

U obou zemí se privatizoval celý pojistný trh a na trh vstoupily významné zahraniční pojišťovny, v jehož důsledku byl příliv cizího kapitálu a nárůst pojišťoven v cizím vlastnictví. Přední zahraniční pojišťovny jako Allianz, Aegon, Generali či ING si při získávání tržního podílu vedly mnohem lépe v Maďarsku než v České republice. Je to dáno tím, že v České republice byly podpořeny ze začátku domácí než zahraniční pojišťovny. Česká pojišťovna byla dlouhou dobu výlučně v českém vlastnictví.

Velký vliv na pojistný trh měly snahy o začlenění se do EU. Takže obě země vyvíjely úsilí harmonizovat zákony a požadavky pojišťovnictví v EU se svým domácím pojišťovnictvím. V součinnosti s úpravami v jiných zákonech se rozvíjel moderní pojistný trh, na němž působí několik komerčních pojišťoven a nabízejí svým klientům pestrou paletu pojistných produktů. Maďarsko provedlo harmonizaci právních předpisů dříve než ČR a to i ve srovnání s ostatními kandidátskými zeměmi ve střední Evropě. Maďarsko dříve demonopolizovalo oblast pojištění odp. z provozu MV (1997 -00) a svým občanům už v roce 1995 poskytlo daňové zvýhodnění při uzavírání ŽP. V ČR se trh v oblasti pojištění odpovědnosti z provozu MV plně demonopolizoval až po roce 2000. A daňové zvýhodnění u životního pojištění zavedla až v roce 2001. Nicméně obě země splnily podmínky a úspěšně se staly členy EU prvního května v roce 2004 a tím i jednotného pojistného trhu. Nepředpokládalo se, že by ve větší míře vznikaly nové pobočky pojišťoven v důsledku vstupu Maďarska a ČR do EU. Z následujícího grafu vyplývá, že v prvních třech letech transformace působilo na maďarském trhu více pojišťoven než v Československu a poté České republice. Bylo to dáno odlišným vývojem v 80. letech, kdy Maďaři provedli řadu ekonomických reforem, které pak vyústily na počátku 90 let k obrovskému přílivu zahraničního kapitálu v porovnání s ostatními postkomunistickými zeměmi.

A už před 1989 dokázali přilákat zahraniční pojišťovny. Oproti České republice (tehdejší Československo) tak měli v počáteční fázi navrch. Avšak český pojistný trh získával během celých 90. let na síle s pokračující transparentností ekonomického prostředí. Počet pojišťoven se v ČR pohybuje okolo 40 a v Maďarsku okolo 28 pojistitelů, i když je třeba dodat, že obecně počet pojišťoven na pojistném trhu ještě nemusí znamenat jeho vyspělost. Zde je nutné a nezbytné brát na zřetel další ukazatele.

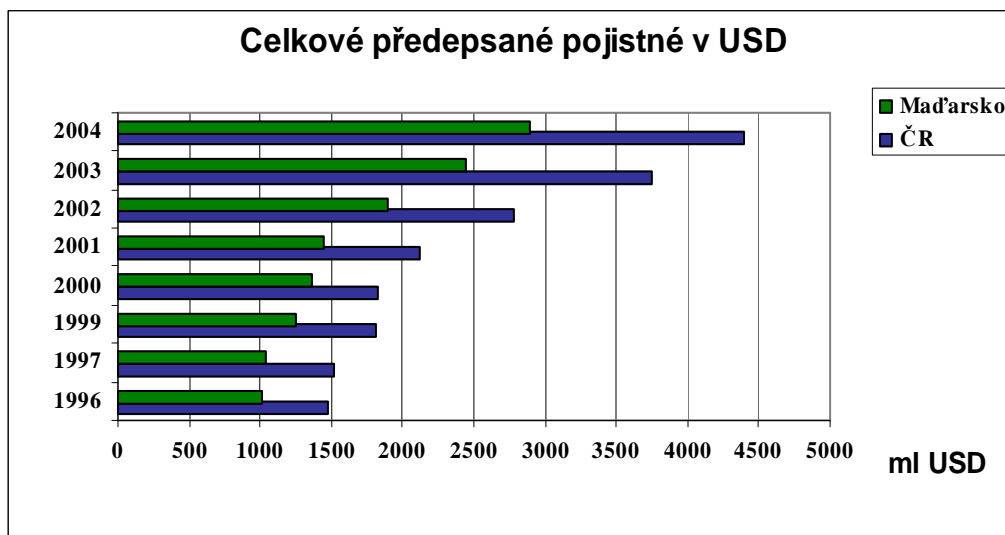
Graf 6 Počet pojišťoven v letech 1990 - 2004

Zdroj: ČAP a MABISZ

Na závěr si porovnáme celkové předepsané pojistné v USD za všechny pojišťovny působící na obou trzích. Na celkové předepsané pojistné se můžeme dívat jako na výkonnostní ukazatel pojistného trhu. V ČR působí více pojišťoven a pojistný trh je rozvinutější, proto v tomto ukazateli vykazujeme větší hodnoty než v Maďarsku.

Graf 7 Celkové předepsané pojistné v USD

Vlastní zpracování dle údajů Swiss Re (Sigma Re)

Tab. 5 Celkové předepsané pojistné (v ml USD)

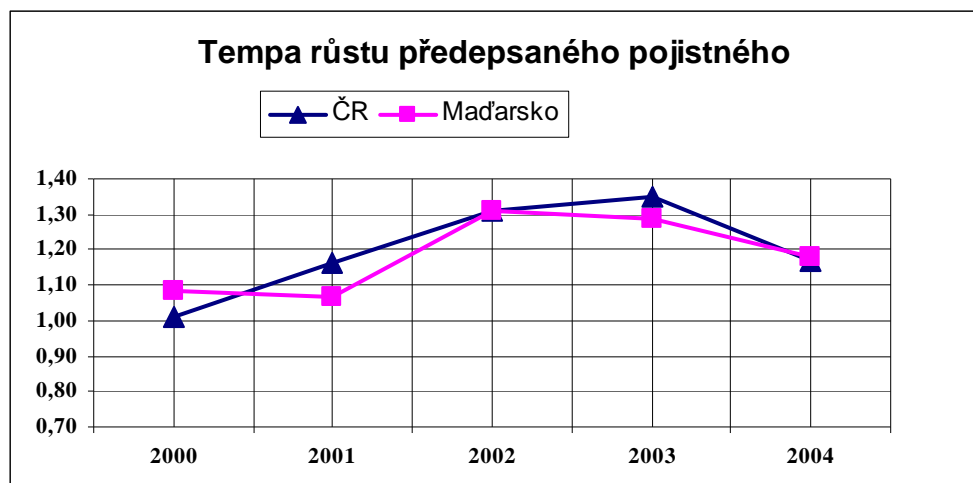
	1996	1997	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ČR	1477	1513	1807	1829	2123	2782	3755	4393
Maďarsko	1005	1043	1255	1361	1449	1898	2447	2887

Zdroj: Swiss Re (Sigma)

Tab. 6 Tempa růstu předepsaného pojistného

	Tempa růstu předepsaného pojistného						Ø růst v % 1999 - 2004
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	
ČR	x	1,01	1,16	1,31	1,35	1,17	19%
Maďarsko	x	1,08	1,06	1,31	1,29	1,18	18%

Zdroj: Benfield, Swiss Re

Graf 8 Tempa růstu předepsaného pojistného

Zdroj: Benfield

Průměrný růst se vypočítal podle geometrického průměru. Jak je patrné z tabulky, v České republice tempo růstu předepsaného pojistného rostlo postupně až do roku 2003. V letech 2000 až 2002 se zvyšovalo řádově o 15 procentního bodu. V roce 2003 oproti roku 2002 se růst výrazně zpomalil (meziroční růst o 4 procentní body), což bylo způsobeno povodněmi z roku 2002, které v České republice napáchaly mnohem větší škody než v sousedních státech.

2 Srovnání ukazatelů pojištěnosti

Potenciál pojistného trhu je možné zjistit některými ukazateli, např. podílem předepsaného pojistného na tvorbě hrubého domácího produktu nebo předepsaným pojistným na jednoho obyvatele a dalšími ukazateli. Budeme se zabývat prvními dvěma jmenovanými. Tyto ukazatelé se používají, chceme-li zhodnotit úroveň a rozsah pojistného trhu. Ukazují nám, jak je pojistný trh vyspělý či jaké možnosti se naskýtají pojišťovnám na pojistném trhu. Podíl předepsaného pojistného na tvorbě hrubého domácího produktu se stává jedním z nejdůležitějších ukazatelů rozvoje pojistného trhu. Běžně se používá i ve vyspělých evropských ekonomikách.

Vyjadřuje poměr předepsaného pojistného k hrubému domácímu produktu v běžných cenách. Měří kapacitu pojistného trhu. Pojišťovny na daném trhu mají k dispozici určité pole, které za určitých podmínek (vyspělá ekonomika a příznivý vztah občanů a firem k pojištění) mohou vyplnit. Pojistným polem se rozumí soubor majetku, předmětů, osob či dalších objektů, které lze na území státu či teritoriu pojistit.

Ukazatelem pojištěnosti můžeme sledovat pojistný trh v celku i odděleně. V tomto případě ukazatele vypočítáme zvlášť pro trh životního a neživotního pojištění. Rozdílné hodnoty ukazatelů pojištěnosti v jednotlivých zemích jsou dány těmito faktory⁵:

- ekonomická úroveň země
- sociální politika státu
- tradicemi v přístupech ke krytí rizik
- přístup státu ke komerčnímu pojištění
- existencí alternativních nástrojů krytí rizik vedle komerčního pojištění

Hypoteticky vzato úplné pojištěnosti (100 %) se dosáhne, když se jedná o pojištění povinné.

---

⁵ Eva, Ducháčková: Principy pojištění a pojišťovnictví, str. 162

2.1 Pojištěnost pojistného trhu v ČR a Maďarsku

- Podíl předepsaného pojistného na tvorbě hrubého domácího produktu
  - ✓ celková pojištěnost (podíl celkové předepsaného pojistného na HDP v %)
  - ✓ pojištěnost v ŽP (podíl předepsaného pojistného na životním pojištění na HDP v %)
  - ✓ pojištěnost v NP (podíl předepsaného pojistného na neživotním pojištění na HDP v %)

V porovnání s vyspělými trhy v Západní Evropě jsou hodnoty pojištěnosti stále nízké. Oproti Západní Evropě se zde stále ještě nevytvořila silná střední vrstva obyvatelstva, která by část svých úspor (nahromaděná aktiva) investovala do pojistných produktů a zároveň je brala jako nezbytnost a součást života. Avšak státní iniciativy v oblasti penzijního a hlavně životního pojištění vytvořily prostor pro soukromý sektor. Především při uzavření těchto pojistek mohl pojištěný za určitých podmínek získat slevy na dani, což mělo vzbudit zájem o tento druh pojištění a tím pádem blahodárný rozvoj pojistného trhu v oblasti životního pojištění. Do roku 1995 ani Česká republika ani Maďarsko nepřekročila 1 % v podílu předepsaného pojistného na životním pojištění na HDP. V České republice činila v roce 1995 pojištěnost pouhých 0,73 % v životním pojištění a v Maďarsku se tato hodnota pohybovala v podobně nízké hodnotě. Důvodem, proč pojištěnost v oblasti životního pojištění nepřekročila 1 %, byl veřejný pojistný systém a otálení se zahájením reformy. V EU 15 se pojištěnost životního pojištění pohybovala v průměru okolo 5 %. V této době ještě neexistovala podpora životního pojištění ze strany státu v podobě daňových úlev. Pojištěnost v oblasti neživotního pojištění na tom byla mnohem lépe, i když ve srovnání s průměrem EU 15 vykazovala podprůměrné výsledky. Jak vyplývá z tabulek obou zemí, pojištěnost v oblasti neživotního pojištění stále dominuje nad pojištěností životního pojištění. Pojištěnost rostla a zlepšovala se v oblasti neživotního pojištění. Česká republika v porovnání s Maďarskem dosahuje vyšších hodnot pojištěnosti. Od roku 1999 se zvyšovala pojištěnost NP, i když v obou zemích stagnovala v letech 2001 - 2002. V roce 2004 po letech růstu hodnoty poklesly. V ČR v roce 2004 se snížila hodnota pojištěnosti NP z 2,8 % na 2,5 % a v Maďarsku z 1,8 % na 1,7 %. Po oživení pojistného trhu na začátku 90. let začaly

hodnoty pojištěnosti obou zemí v oblasti životního pojištění překračovat 1 % hranici až ve 2. polovině 90. let. Pozvolný růst v tomto odvětví lze sledovat od roku 1999. V ČR v roce 2003 dosáhla prozatím svého vrcholu, který činil 1,7 %. Od roku 1999 do roku 2003 zaznamenala ČR rostoucí tendenci v pojištěnosti ŽP, přičemž v roce 2004 pojištěnost opět mírně poklesla. Maďarsko dosáhlo svého maxima 1,4 % v roce 2000 a poprvé předstihlo i Českou republiku. Ale od roku 2000 zaznamenal tento agregátní ukazatel nejenom mírný pokles, ale i stagnaci, která přetrvala až do roku 2004. Pro lepší ilustraci jsme k tabulkám připojili i grafické ztvárnění hodnot pojištěnosti za životní a neživotní pojištění.

Tab. 7 Pojištěnost (v %) za životní a neživotní pojištění v letech 1999 - 2004

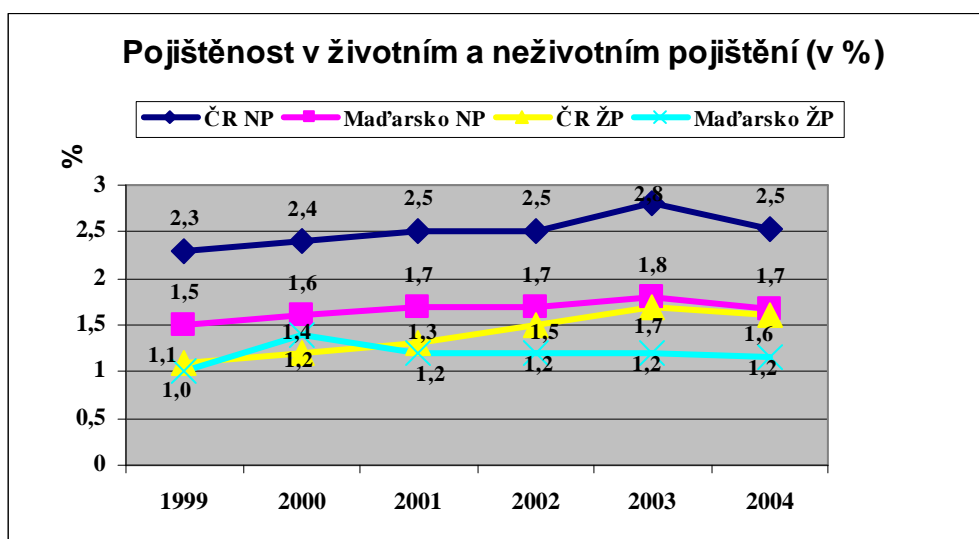
<i>Česká republika</i>	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Životní pojištění	1,1	1,2	1,3	1,5	1,7	1,6
Neživotní pojištění	2,3	2,4	2,5	2,5	2,8	2,5

Tab. 8 Pojištěnost (v %) za životní a neživotní pojištění v letech 1999 - 2004

<i>Maďarsko</i>	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Životní pojištění	1,0	1,4	1,2	1,2	1,2	1,2
Neživotní pojištění	1,5	1,6	1,7	1,7	1,8	1,7

Zdroj (tab. 7 - 8): Sigma Swiss Re, Benfield

Graf 9 Pojištěnost v životním a neživotním pojištění

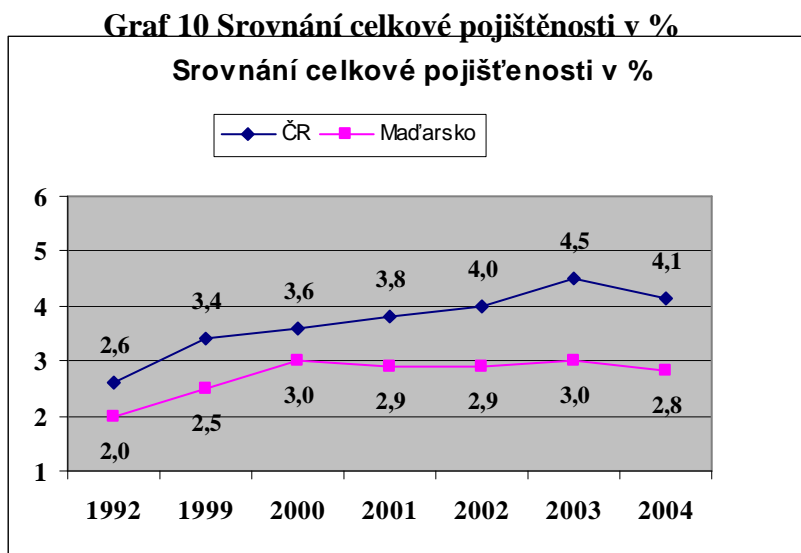

Lze říci, že pojistný trh v České republice se snaží úspěšněji naplňovat svoji kapacitu v porovnání s Maďarskem. Ale oba pojistné trhy v porovnání s průměrem EU se zdaleka nepřiblížily těmto průměrným hodnotám.

Tab. 9 Souhrnné ukazatele pojištěnosti (v %)

Celkem	1992	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ČR	2,6	3,4	3,6	3,8	4,0	4,5	4,1
Maďarsko	2,0	2,5	3,0	2,9	2,9	3,0	2,8

Zdroje: Sigma Swiss Re, ČAP

Pro srovnání s rokem 1992 a 2004 je vidět až dvojnásobný nárůst pojištěnosti v ČR. Celková pojištěnost v roce 1992, kdy probíhaly reformy v celé ekonomice, činila v Maďarsku 2 % a v České republice (tehdy Československu) 2,6 %. V Maďarsku se odráželi od minima 2 % a ve zcela analogickém srovnání doznal tento ukazatel nárůstu, avšak oproti ČR zaostává. V roce 2001 se stav oproti 2000 zhoršil, i když v následujícím roce zase stoupla na stejnou hodnotu se dostal v roce 2003. A zaznamenáváme v letech 2003 - 2004 stagnaci. I v ČR v období 2003 -2004 pozorujeme stagnující tendence. Avšak v jednotlivých zemích EU se hodnoty pojištěnosti pohybovaly mezi 5 - 10 %. Dosažená úroveň pojištěnosti v ČR je zhruba poloviční ve srovnání s průměrem EU a neodpovídá možnostem českého pojišťovnictví. Maďarsko pokulhává za ČR a ve srovnání s průměrem EU je na tom ještě hůře.

Druhým nejdůležitějším ukazatelem, který nám ukazuje vyspělost pojistného trhu a jaké možnosti se naskýtají pojišťovněm na pojistném trhu, je pojistné na 1 obyvatele. Tento ukazatel se pro porovnání mezi státy převádí na americké dolary (USD)

➤ **pojistné na 1 obyvatele**

- ✓ celkové pojistné na 1 obyvatele
- ✓ pojistné vydané na životní pojištění na 1 obyvatele
- ✓ pojistné vydané na neživotní pojištění na 1 obyvatele

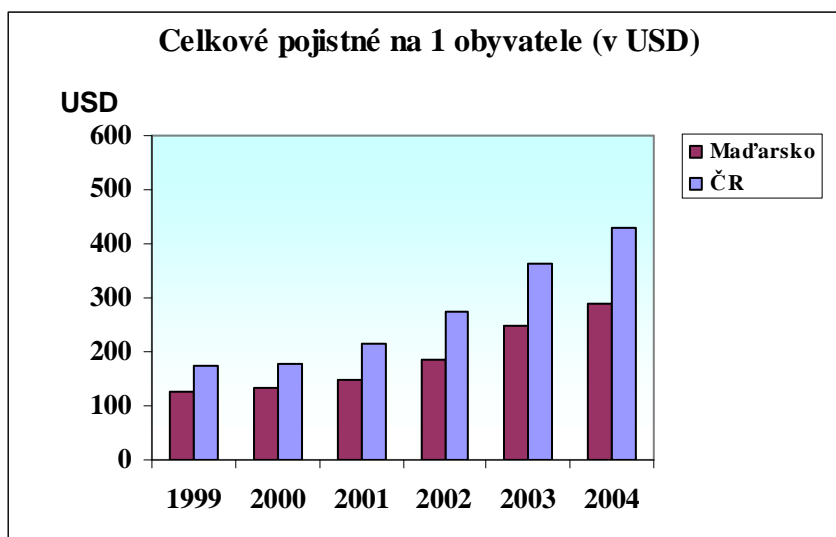
Tab. 10 Pojistné na 1 obyvatele v USD

	Pojistné	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ČR	ŽP	56,0	57,3	79,7	102,5	139,4	168,6
	NP	119,5	120,3	133,9	170,1	224,0	261,9
	Celkem	175,5	177,6	213,6	272,6	363,4	430,5
Maďarsko	ŽP	50,1	62,6	65,1	76,7	99,1	117,3
	NP	74,1	72,2	83,4	110,2	148,7	170,0
	Celkem	124,2	134,8	148,5	186,9	247,8	287,3

Zdroj: Sigma Swiss RE

Jak z grafu a tabulky vyplývá, občané si postupně uvědomují důležitost pojištění a v letech 1999 - 2004 došlo až k dvojnásobnému zvýšení výdajů za pojištění. Je potěšitelné, že pojistné na 1 obyvatele v obou zemích neustále rostlo a vyhýbalo se stagnujícím tendencím. Avšak v porovnání s vyspělými pojistnými trhy jsou výdaje na pojistné stále nízké, i když je zde patrná pozitivní tendence tohoto ukazatele růst. Občané si stále více cení pojištění majetku než života, což se odráží na výši pojistném za neživotní a životní pojištění. Poměr pojistného je zde opět opačný než na vyspělých pojistných trzích.

Graf 11 Celkové pojistné na 1 obyvatele v USD

3 Struktura pojistných produktů

Na pojistném trhu v roce se objevuje celá škála pojistných produktů, která nabízí pojistnou ochranu účastníkům pojistného trhu: domácnostem, firmám a státu. Pojišťovny nabízejí komerční pojištění, které se člení podle druhu krytých rizik na pojištění životní a pojištění neživotní. V rámci životního a neživotního pojištění se ještě dělí na jednotlivé pojištění nebo-li pojistné produkty. Co všechno nám mohou jako pojistné produkty nabídnout pojišťovny, upravuje Zákon o pojišťovnictví. Na základě tohoto zákona jsou pod odvětví životních pojištění a neživotního pojištění vyjmenovány jednotlivá pojištění. Např. Odvětví životních pojištění: 1. pojištění pro případ smrti, pro případ dožití apod. 2. Svatební pojištění nebo pojištění prostředků na výživu dětí. a tak to pokračuje až do 6. Odvětví neživotních pojištění 1. Úrazové pojištění (a, b, c, d), 2. Pojištění nemoci (a, b, c, d) apod. Jednotlivé pojišťovny těmto pojištěním dávají svou vlastní formu, jejímž cílem je odlišovat se od konkurence a zatraaktivnit produkt pro klienta.

3.1 Produkty neživotního pojištění

Neživotní pojištění zahrnuje krytí celé škály rizik neživotního charakteru. V odvětví neživotních pojištění jsou kryta rizika ohrožující zdraví a životy osob (úraz, nemoc, invalidita), rizika vyvolávající věcné škody (živelní rizika, odcizení, vandalství apod.), rizika finančních ztrát (přerušování provozu, úvěrová rizika, rizika finančních ztrát, odpovědnostní rizika atd.). Jednotlivé typy pojistných produktů se mohou vzájemně kombinovat tak, aby klienti získali komplexní pojistnou ochranu.

Z pohledu potřeb se pojištění dělí na:

- neživotní pojištění osob (úrazová, nemocenská)
- pojištění majetková
- pojištění odpovědnostní
- pojištění právní ochrany
- cestovní pojištění

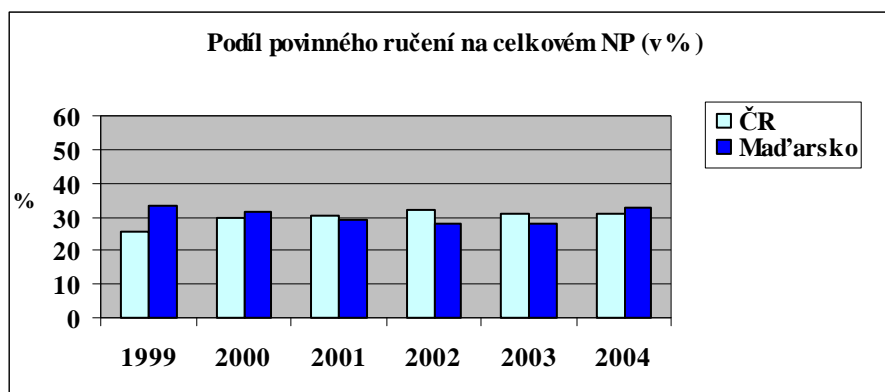
V České republice i Maďarsku se nejvíce podílí na celkovém neživotním pojištění povinné ručení (pojištění odpovědnosti z provozu MV) a dobrovolné havarijní pojištění. V průběhu 90. let zažil pojištění trhů obou zemí demonopolizaci na poskytování povinného ručení. V Maďarsku probíhalo uvolňování povinného ručení v etapách. V ČR ztratila výsadní postavení poskytovat toto pojištění Česká pojišťovna v roce 2000. Toto pojištění je velmi významné k celkovému NP a ovlivněno těmito faktory: úroveň vlastnictví aut, minimální krytí, počet nových registrací. V ČR připadá na 1000 obyvatel přes 400 aut a v Maďarsku je to přes 300 aut. Podíl povinného ručení jak v České republice, tak v Maďarsku se pohybuje v průměru okolo 30 %.

Tab. 11 Povinné ručení v %

Povinné ručení	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ČR	25	30	30	32	31	31
Maďarsko	33	31	29	28	28	33

Zdroj: Výroční zprávy ČAP a Mabisz

Graf 12 Podíl povinného ručení na celkovém NP (v %)

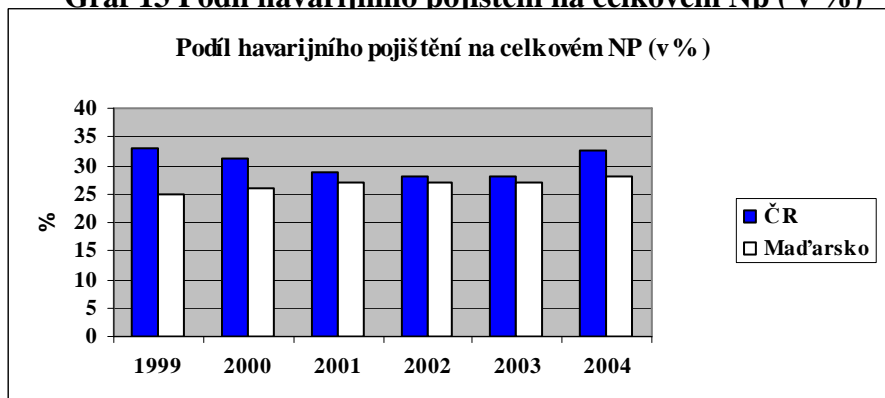
Druhé neživotní pojištění, které se výrazně podílí na celkovém neživotním pojištění a týká se též oblasti pojištění automobilů, je soukromé havarijní pojištění. Havarijní pojištění kryje škody na motorových vozidlech, ať je řidič ovlivnil zcela nebo jen částečně. Základem pojistného krytí je riziko poškození nebo zničení MV, ale vedle toho se nabízí i krytí dalších rizik, především rizik živelních, nebezpečí odcizení, ale i riziko vandalství. Součástí tohoto pojištění mohou být i asistenční služby, související s havárií nebo poruchou automobilu. Podíl na celkovém NP, jak je patrné z tabulky i grafu, se v obou zemích moc neliší.

Tab. 12 Havarijní pojištění v %

Havarijní pojištění	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ČR	33,1	31,4	28,9	28	28,1	32,5
Maďarsko	24,8	25,8	27,0	27,1	27,0	28,2

Zdroj: Výroční zprávy ČAP a Mabisz

Graf 13 Podíl havarijního pojištění na celkovém NP (v %)

3.2 Produkty životního pojištění

Životní pojištění zahrnuje krytí rizik ohrožující životy lidí. V životním pojištění jsou kryty dvě základní rizika, a to riziko úmrtí a riziko dožití. V současné době životní pojištění kombinuje tato dvě rizika. V rámci produktů životního pojištění jsou často zahrnuta ještě další rizika neživotního charakteru (invalidita, úraz, vážné nemoci, apod.). V minulosti byl hlavní význam v životním pojištění přikládán krytí rizika úmrtí v návaznosti na krytí potřeb finančně závislých osob při úmrtí pojištěného, který byl živitelem rodiny. Dnes se životní pojištění spíše uplatňuje jako jeden z nástrojů kryjících potřeby lidí ve stáří. Zvyšuje se význam životního pojištění jako spořicího nástroje.

Základní typy životního pojištění

- Kapitálové pojištění
- Důchodové pojištění
- Rizikové pojištění
- Investiční pojištění

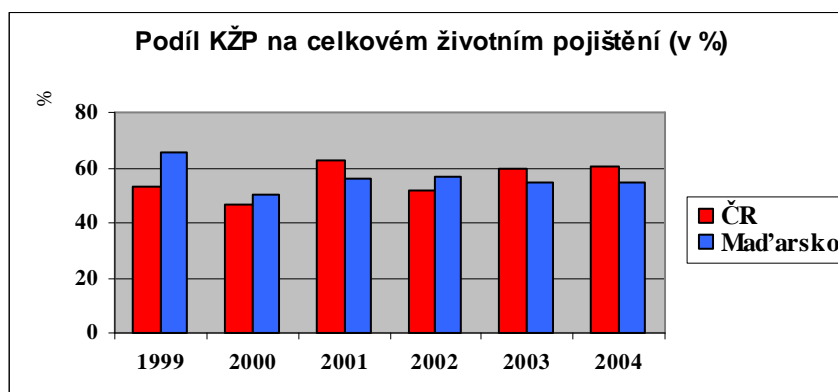
Pro srovnání jsme si vybrali smíšené kapitálové pojištění, pojištění na dožití a smrt, které je nejčastěji uzavíraným životním pojištěním. Klienti v ČR a Maďarsku, jak ukazuje tabulka a doprovodný graf, kladou velký důraz na toto pojištění a tedy smíšené kapitálové životní pojištění se na celkovém životním pojištění podílí významnou měrou v obou zemích. V letech 1999 - 2000 bylo procentuálně vyšší v Maďarsku než České republice. Podíl smíšeného KŽP na celkovém ŽP v letech 1999 - 2004 kolísal. V Maďarsku spíše stagnuje, naproti tomu v České republice podíl na celkovém ŽP vzrůstá.

Tab. 13 Kapitálové životní pojištění v %

KŽP	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ČR	53,4	46,4	62,8	52,0	59,4	60,2
Maďarsko	65,5	50,5	55,8	56,8	54,7	54,4

Zdroj: Výroční zprávy ČAP a Mabisz

Graf 14 Podíl KŽP na celkovém životním pojištění (%)

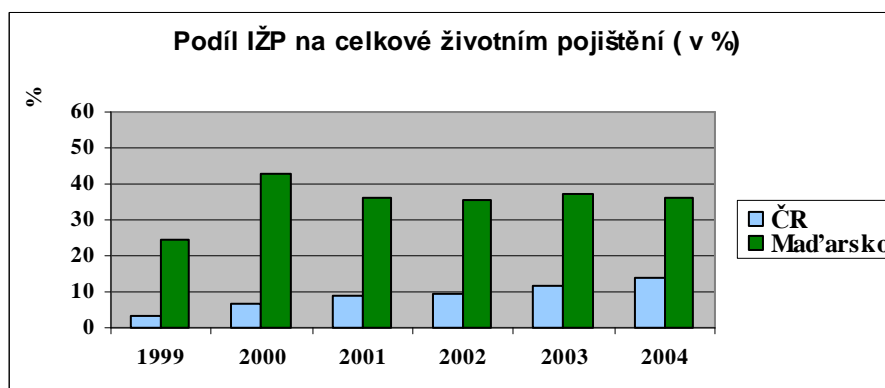
Pro další srovnání jsme si zvolili investiční pojištění, které má na různých trzích různou oblibu. Investiční pojištění je nabízeno na trhu poměrně krátkou dobu (7 -9 let). A jeho obliba se odvíjí podle toho, zda klienti jsou zvyklí investovat a podstupovat investiční riziko. Klienti s tímto pojištěním se účastní na výnosech z investic, ale na druhou stranu nesou zcela riziko ztrát při nepříznivém vývoje na trhu. IŽP má mnohem vyšší oblibu v Maďarsku než v České republice. V Maďarsku si tedy na rozdíl od České republiky vede velice dobře a dosahuje i slušných tržních podílů.

Tab. 14 Investiční životní pojištění v %

IŽP	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ČR	3,3	6,7	8,7	9,2	11,9	13,7
Maďarsko	24,5	42,6	36,0	35,7	37,5	35,9

Zdroj: Výroční zprávy ČAP a Mabisz

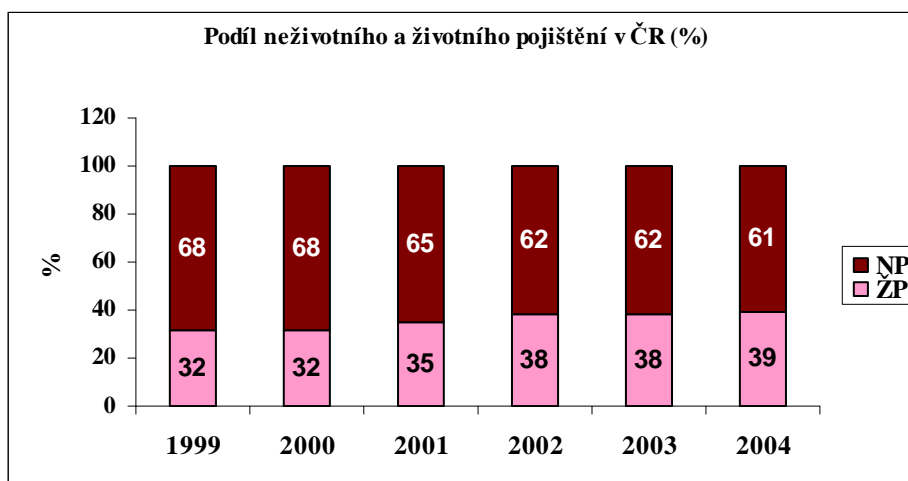
Graf 15 Podíl IŽP na celkovém životním pojištění v %

3.3 Poměr neživotního a životního pojištění

Společným rysem je relativně vysoký poměr neživotního pojištění k životnímu pojištění. Opět srovnáme-li tyto údaje s podmínkami panujícími v rozvinutých trzích, tak situace je zcela opačná neživotní pojištění tvoří okolo 40 % celkového předepsaného pojistného. V České republice na celkovém předepsaném pojistném se neživotní pojištění v tuzemsku podílí asi šedesáti procenty, zbytek připadá na životní pojistky. Z toho plyne, že lidé v ČR myslí na ochranu majetku a nedbají toliko rizika ztráty života či vážného zranění. Zatímco někteří lidé si vzali ponaučení z povodní v roce 1997 a 2002 a své majetky si pojistní na skutečnou hodnotu. Pojistné částky v případě života a zdraví jsou velmi nízké. U neživotního pojištění je třeba brát v úvahu, že největší část tvoří povinné ručení, které je povinné ze zákona a tudíž ho každý motorista musí mít u některé z pojišťoven sjednáno. Z tohoto důvodu bychom vyšší podíl neživotního pojištění neměli přeceňovat. V České republice se podíl neživotního pojištění pohyboval téměř okolo 70 % v letech 1999 - 2000. Od roku 2000 se začal zlepšovat podíl životního pojištění. Stále však nedosahujeme podílů jako na vyspělých pojistných trzích.

Graf 16 Podíl neživotního a životního pojištění (v %)

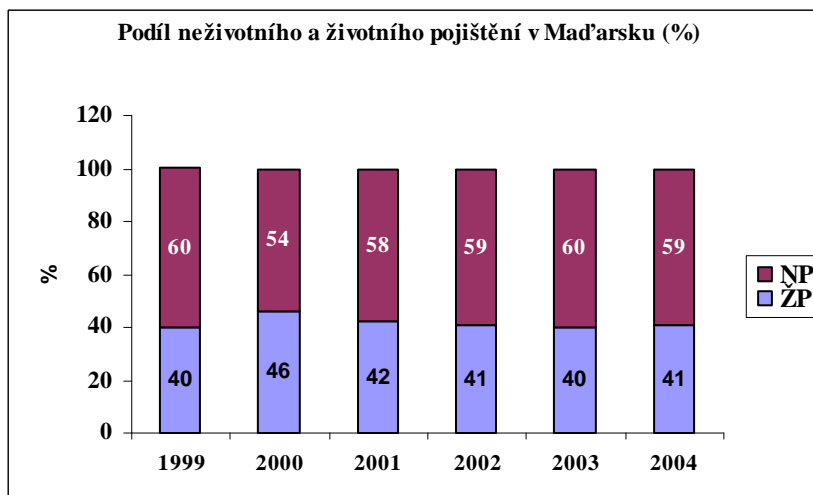

Zdroj: Výroční zprávy ČAP

V Maďarsku je situace podobná. Na celkovém předepsaném pojistném se neživotní pojištění v tuzemsku podílí asi šedesáti procenty, zbytek připadá na životní pojistky.

Pozoruhodný je však podíl neživotního a životního pojištění v roce 2000, kdy podíl 46 % životního pojištění na celkovém předepsaném pojistném se nejvíce za toto období přiblížil vyspělým pojistným trhům. Trend k zvyšování se podílu životního pojištění se v následujících letech nepotvrdil.

Graf 17 Podíl neživotního a životního pojištění (v %)

Zdroj: Výroční zprávy Mabisz

4 Analýza faktorů ovlivňujících sledované pojistné trhy

Na pojistné trhy působí mnoho faktorů. Můžeme je rozčlenit na vnější a vnitřní.

Vnější faktory

Ty ovlivňují pojistný trh zvenčí a zaměříme se hlavně na tyto faktory:

- **vývoj a objem hrubého domácího produktu**
- **vývoj inflace**
- **vývoj nezaměstnanosti**
- počet obyvatel (jejich věková struktura, střední délka života u mužů a žen)
- peněžní příjmy obyvatelstva

Důležité makroekonomické ukazatele

Dalšími jsou:

objem výdajů domácností a jejich struktura,
situace u ostatních segmentů finančního trhu (kapitálové trhy, peněžní trh, devizový trh),
další faktory

Vnitřní faktory:

Faktory, které ovlivňují pojistný trh zevnitř a jsou to:

- pojišťovací a zajišťovací činnost a jiná související činnost,
- zájem o pojištění vytvářený pojistníky, resp. pojištěnými,
- chápání významu pojištění ze strany pojistníků (pojištěných),
- regulace pojistného trhu dozorem v pojišťovnictví,
- zprostředkovatelská činnost zprostředkovatelů pojištění,
- činnosti asociace pojišťoven,
- a další faktory.

4.1 Vnější faktory

Počátkem 90. let by ve střední Evropě zahájen transformační proces. V první polovině 90. let Česká republika i Maďarsko kladly větší důraz na makroekonomickou stabilizační politiku. Země směřovaly od centrálně řízených ekonomik k ekonomikám tržním s důrazem na integrovanost těchto ekonomik se západní Evropou. Probíhala restrukturalizace finančního sektoru. Reformovalo se právní prostředí a řízení podniků s cílem posílit tržní prostředí. Do ekonomiky připlouvaly zahraniční investice a zprivatizovala se celá řada velkých, středně velkých a malých podniků. V průběhu 90. let se země zapojily do všech forem mezinárodních ekonomických vztahů. Evropská unie podpořila zapojování transformujících se zemí, České republiky a Maďarska, do západoevropských integračních procesů. Tento dlouhodobý proces byl završen vstupem obou zemí 1. 5. 2004 do EU. Výrazná změna ekonomických podmínek a tržní orientace na evropský standard si vynutily změny i v pojišťovnictví. S růstem ekonomiky roste životní

úroveň a bohatství státu. Občané, domácnosti a firmy v takovém prostředí se více snaží ochránit své majetky a životy proti rizikům.

Jedním z faktorů, který působí na pojištný trh, je objem a vývoj hrubého domácího produktu. HDP je údaj o ekonomické činnosti a měří veškerou domácí produkci zboží a služeb. Pro srovnání vzájemně odlišných ekonomik se hodnoty HDP vyjadřují v americkém dolaru. HDP poskytuje jasné údaje o celkové ekonomické aktivitě určitého státu a můžeme tak zhodnotit ekonomické zdraví určité země. HDP v následující tabulce a grafu je měřen v běžných cenách a v paritě kupní síly.

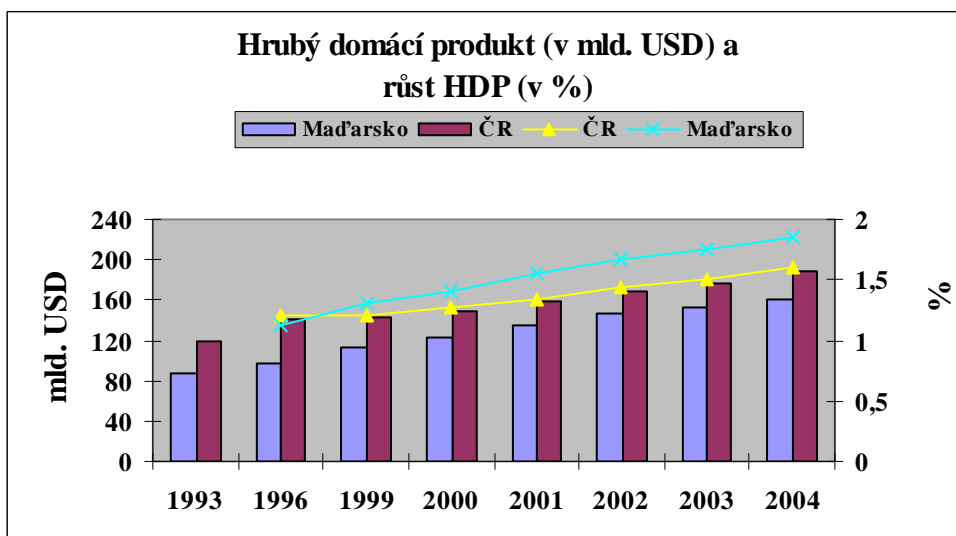
Tab. 15 Vývoj HDP (v mld. USD) a růst HDP proti roku 1993 (v %)

	1993	1996	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ČR	118,10	141,80	143,20	149,70	158,60	169,20	176,80	188,60
Maďarsko	87,10	98,10	114,00	122,70	134,90	145,90	152,90	161,20
ČR	X	1,20	1,21	1,27	1,34	1,43	1,50	1,60
Maďarsko	X	1,13	1,31	1,41	1,55	1,68	1,76	1,85

Zdroj: OECD Factbook 2006, ekonomické statistiky

Z uvedených údajů vyplývá, že objem HDP v letech 1993 -2004 se neustále zvyšoval. Maďarsko dosahuje menších hodnot HDP než Česká republika, ale výrazně nezaostává. Může to být způsobeno, že Maďarsko není tradiční průmyslová země a je zde větší počet zemědělských regionů. Další údaje v tabulce je poměr HDP za jednotlivá léta vztažená k roku 1993. V následujících letech obě země přesáhly úroveň HDP z roku 1993.

Graf 18 Vývoj HDP v USD a růst HDP v %

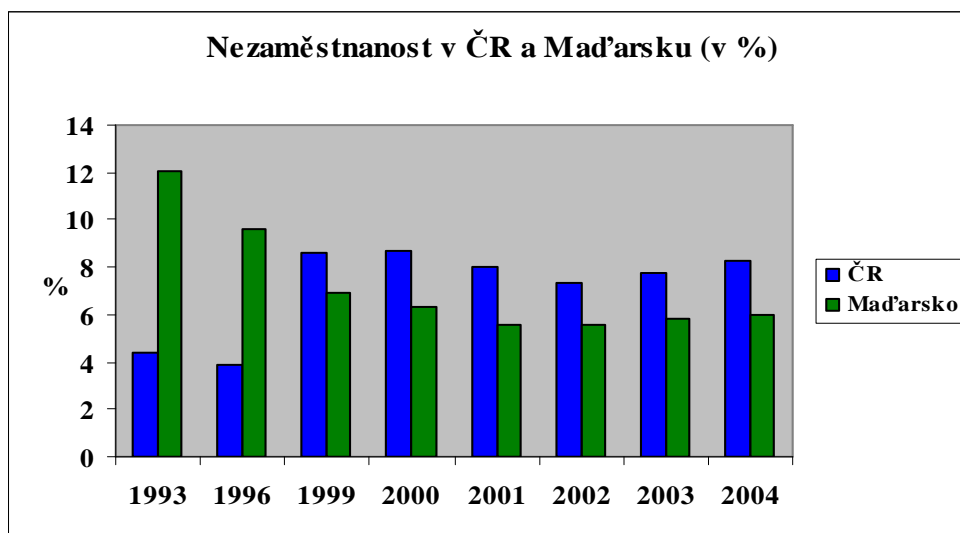
Ukazatel nezaměstnanosti je další makroekonomická veličina, která ovlivňuje pojistný trh. Čím více je lidí nezaměstnaných, tím tito lidé se méně zajímají o pojistné produkty. Jsou odkázáni na podporu, a tudíž jejich finanční prostředky slouží k základním potřebám. Myslet v tuto chvíli na stáří a jít si uzavřít životní pojištění je v tento okamžik zcela nemožné. V EU se průměrná nezaměstnanost pohybuje okolo 7 %. V letech 1993 a 1996 se v České republice pohyboval tento ukazatel pod 5 % hranicí. Naopak v Maďarsku dokonce překročil 10 % hranici nezaměstnanosti. Od roku 1999 byl trend opačný. Maďarská míra nezaměstnanost se snižovala a pohybovala se v průměru okolo 6 %. V České republice se naopak zvýšila a v průměru byla na 8 % hranici.

Tab. 16 Míra nezaměstnanosti v %

	1993	1996	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ČR	4,4	3,9	8,6	8,7	8,0	7,3	7,8	8,3
Maďarsko	12,1	9,6	6,9	6,3	5,6	5,6	5,8	6,0

Zdroj: OECD Factbook 2006, ekonomické statistiky, standardizovaná míra

Graf 19 Míra nezaměstnanosti (v %)

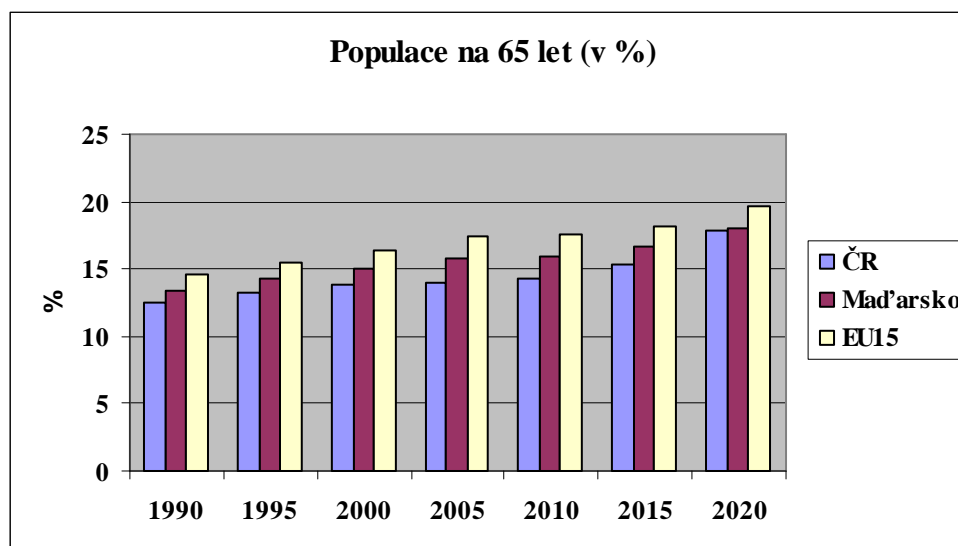
Věkové struktury obyvatel na 65 lety a její prognózy do budoucna by měla přimět současné obyvatelstvo v aktivním věku, aby začala na stáří myslet dříve a dostatečně se zabezpečit a nespolehat se na státní zabezpečení a pomoc. V budoucnu bude nárůst počtu obyvatel v důchodovém věku a poklesne počet osob v produktivním věku. Tady se otevírá široká působnost pro pojišťovny v nabízení životního pojištění. Životní pojištění patří v členění důchodového systému k třetímu pilíři (individuální pojištění). V EU se používá k členění důchodového systému tří pilířů (první: státní důchodové pojištění, druhé: zaměstnanecké penze). V Maďarsku, České republice i EU15 bude podíl obyvatel nad 65 lety dosahovat až 20 %.

Tab. 17 Podíl populace nad 65 let (v %)

	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2020
ČR	12,5	13,2	13,8	14,1	14,2	15,4	17,9
Maďarsko	13,3	14,2	15,1	15,7	15,9	16,7	18,0
EU15	14,6	15,5	16,4	17,3	17,5	18,2	19,6

Zdroj: OECD Factbook 2006

Graf 20 Podíl populace nad 65 let (v %)

4.2 Vnitřní faktory

4.2.1 Pojišťovací a zajišťovací činnost v ČR a Maďarsku

Většina pojišťoven je vlastněna renomovanými, kapitálově silnými společnostmi s potřebným know-how a velkými zkušenostmi z vyspělých finančních trhů. Pojišťovny si navzájem konkurují. Zkvalitnila se obchodní služba pojišťoven. Klienti mají velký a široký výběr z celé řady produktů. Ani na jednom trhu nepůsobí zajišťovna. Pojišťovny jsou zajištěny u renomovaných zajišťovacích ústavů (Swiss Re, München Re, Gen Re, atd.)

4.2.2 Úroveň škodovosti a zábranná činnost pojišťoven

K pojišťovací činnosti patří i prevence škod. Pojišťovny a jejich klienty mají zájem na tom, aby ke škodám nedošlo. A nebo se snaží je prevencí alespoň limitovat nebo minimalizovat. K prevenci pojišťovny své klienty motivují například slevami na pojistném. Prevence má zakotvení v právních předpisech. Podle zákona o pojišťovnictví je zábranná činnost součástí pojišťovací činnosti a je definována jako činnost směřující k předcházení vzniku škod a zmírňování jejich následků. Pojišťovny pojišťují majetek za určitých podmínek, které klient musí dodržet, v opačném případě by pojišťovny mohly klientovi krátit nebo odmítnout pojistné plnění při pojistné události. Dále mohou pojišťovny stanovovat individuální, tzv. zvláštní podmínky, jež reagují na konkrétní riziko. Když došlo k prudkému nárůstu majetkové kriminality na počátku 90. let, projevilo se to v počtu a výši škod způsobených krádeží, vloupáním nebo loupežemi. Pro pojišťovny znamenaly stoupající počty škod nejen nárůst vyplacených pojistných plnění, ale také velké zatížení administrativních pracovníků, nárůst počtu likvidátorů a nároků na ně kladených atd. Další nebezpečí, které číhá na pojišťovny a jejich klienty, jsou teroristické útoky a přírodní pohromy, jež jsou velké rány pro pojišťovnictví. Zároveň přibývá přírodních pohrom, jakými jsou právě povodně. Rozměr přírodních pohrom a katastrof vyvolaných lidským faktorem je od roku 1970 na vzestupu. Povodně a záplavy postihly více spíše Českou republiku než Maďarsko. Povodně zasáhly Českou republiku v roce 1997, 2002 a naposledy 2006.

Povodně v roce 2002 byly mnohem ničivější a napáchaly více škody než v roce 1997. Škody v roce 2002 činily 1,2 mld. USD, přičemž 97 % uhradily zahraniční zajišťovatelé a zbývajících 3 % uhradili čeští pojistitelé. Přijaté pojistné za majetkové pojištění za rok 2001 činilo zhruba 390 mil USD. Pojistitelé na povodeň z léta 2002 reagovaly nezbytným zvýšením pojistného. Na podzim roku 2002 zajišťovatelé několikanásobně zdražili cenu zajištění pro případ přírodních katastrof. Pojistitelé po povodni usilovali vytvořit spolehlivý přehled záplavových území. K tomu jim dopomohlo know-how Swiss Re a Multimedia Computer, specialista na geografické informační systémy. výsledkem je digitální zobrazení rizikového území záplav. Záplavová území jsou rozdělena do několika rizikových zón. Od nich se pak bude odvíjet stanovení výše sazeb pojistného pro různé povodňové zóny. Bude však záležet na samotných pojišťovnách, jak dané riziko vyhodnotí a promítnou do ceny pojištění. Povodně začínají být předvídatelné, takže se už dnes stává, že se proti nim není možno pojistit. V takovéto situaci přebírá zodpovědnost na sebe stát, který investuje do preventivních opatření a poskytuje lidem náhradu či je donutí vystěhovat se z nebezpečné zóny.

Důležitým ukazatelem je škodovost, která vyjadřuje poměr mezi výší poskytnutých pojistných plnění a výší přijatého pojistného. Udává se v procentech.

Tab. 18 Škodovost v % v České republice

Česká republika	1995	1997	2000	2001	2002	2003	2004
celková škodovost	55	69	48	49	66	57	52
NP škodovost	50	70	50	51	84	69	52

Zdroj: Výroční zpráva ministerstva Financí 2004

Tab. 19 Škodovost v % v Maďarsku

Maďarsko	1995	1997	2000	2001	2002	2003	2004
škodovost (v %)	59	62	55	59	55	57	62
NP škodovost	69	65	56	59	55	56	58

Zdroj: Výroční zprávy Mabisz

Celková škodovost v ČR v důsledku povodních činila 69 % v roce 1997 a 66 % v roce 2002. Zajímavější pohled na povodně nám poskytuje škodovost za neživotní pojištění. Škodovost za neživotní pojištění vystoupala na 70 % v roce 1997 a rok 2002 ještě překonal tuto hranici a škodovost činila 84 % a ve srovnání s rokem 2001 byl nárůst ohromný. Jinak se škodovost pohybovala v rozmezí okolo 50 až 60 %. Maďarsko nezasáhla výrazně přírodní katastrofa. Její škodovost se v letech 1995 - 2004 pohybovala okolo 60 %, přičemž nebyly výrazné výkyvy poklesu a růstu. Na škodovost neživotního pojištění má vliv pojištění odpovědnosti z provozu MV.

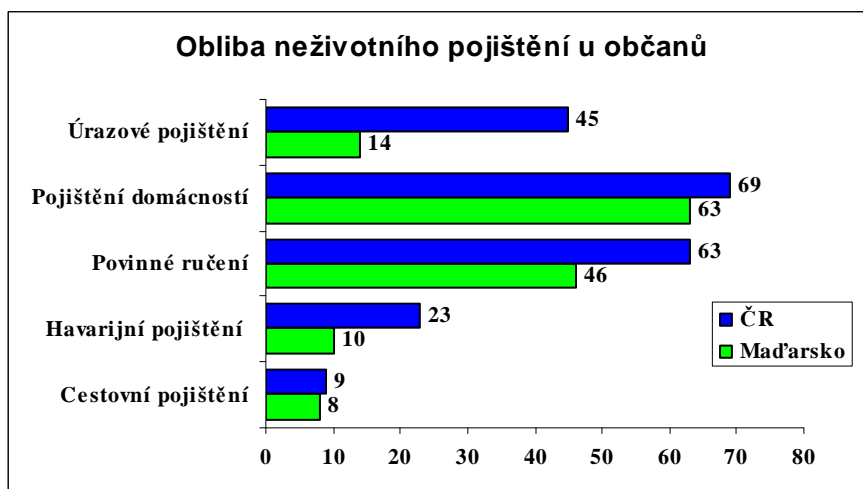
4.2.3 Regulace pojistného trhu dozorem v pojišťovnictví

Pojišťovnictví patří ve vyspělých tržních ekonomikách mezi nejvíce regulovaná odvětví. Totéž platí i pro český a maďarský pojistný trh. V ČR dozor nad pojišťovnictvím spadá nově pod Českou národní banku (od 1. 4. 2006). Dříve působil v rámci ministerstva financí ČR Úřad státního dozoru v pojišťovnictví a penzijním připojištění. V Maďarsku dohlíží nad pojišťovnictvím Úřad maďarského finančního dozoru (HFSA)

4.2.4 Zájem o pojištění a chápání významu

Od 90. let se zvýšil zájem občanů o pojištění jako takové. V poslední době vzrůstá zájem občanů o životní pojištění, o zabezpečení své rodiny a blízkých. Výzkum ukázal, že nejrozšířenějším typem pojištění mezi občany, které mají nějaké pojištění, je pojištění domácnosti (69 %) v České republice a Maďarsku (63%). Odhlédneme-li od povinného ručení (pojištění odpovědnosti z provozu MV), druhým nejrozšířenějším typem pojištění je v ČR úrazové pojištění se 45 %. V Maďarsku dosahuje pouze 14 %, ale i přesto je druhé nejrozšířenější v zemi.

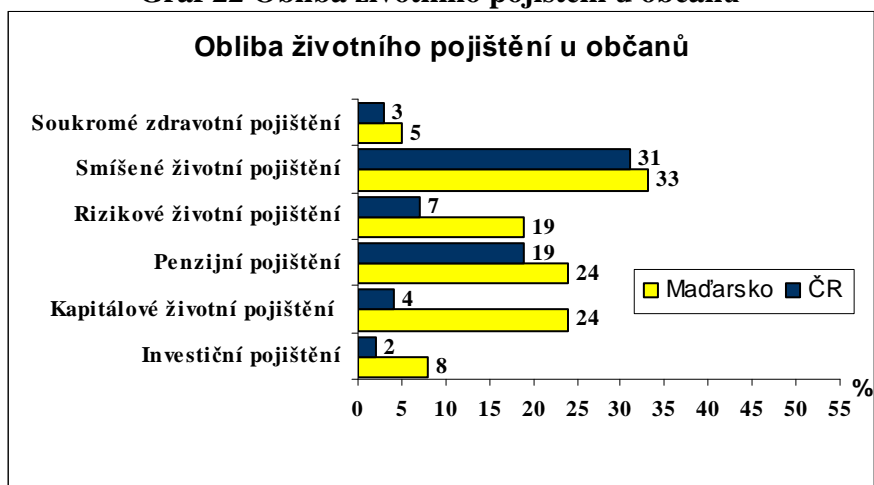
Graf 21 Obliba neživotního pojištění u občanů

Zdroj: průzkum GFI Hungaria 2003 a STEM 2004

Občané se v životním pojištění nejvíce zajímaly o smíšené kapitálové životní pojištění. Tady se hodnoty obou zemí minimálně od sebe lišily. Mimořádné obliby si získaly v Maďarsku ryzí KŽP s 24 % a penzijní pojištění. V České republice naopak projevují malý zájem o ryzí KŽP. Dávají přednost rizikovému životnímu pojištění spolu s penzijním pojištěním.

Graf 22 Obliba životního pojištění u občanů

Zdroj: průzkum GFI Hungaria 2003 a STEM 2004

Závěrem lze poznamenat, že občané projevují zájem o produkty životního a neživotního pojištění. V oblíbenosti produktů jsou mezi zeměmi určité rozdíly.

4.2.5 Asociace pojišťoven

Asociace pojišťoven na českém a maďarském pojistném trhu hraje důležitou roli. V České republice je to ČAP a v Maďarsku MABISZ. Sdružují většinu pojišťoven na trhu. Rozvíjejí svou činnost ve prospěch pojišťoven. Hájí zájmy pojišťoven. Úkolem těchto asociací je podílet se na vytváření příznivých podmínek pro rozvoj pojišťovnictví, jeho prestiže a kvality služeb, prosazovat dodržování etických pravidel soutěže všemi jeho subjekty. Jsou též významnými iniciátory legislativních změn. Česká a maďarská asociace pojišťoven nejenom reprezentují svá národní pojišťovnictví, ale spolupracují s obdobnými asociacemi jiných zemí. Své mezinárodní spolupráce rozvíjí i prostřednictvím účasti v Evropském výboru pojistitelů.

Evropský výbor pojistitelů (CEA) je speciální instituce, která reprezentuje pojišťovnictví na nadnárodní úrovni. Jedná se od dobrovolné mezinárodní sdružení asociací pojišťoven evropských zemí s tržní ekonomikou. Výbor byl založen v roce 1953. Zastupuje a podporuje evropské pojistitele. Zajišťuje výměnu informací a zkušeností z mezinárodního trhu s ohledem na potřeby a zájmy evropských pojistitelů. Poskytovala takové informace České republice a Maďarsku, aby mohly reagovat na změny a podmínky vstupu na jednotný pojistný trh. V současné době sdružuje 33 členů.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo charakterizovat a srovnat český a maďarský trh. Po roce 1989 byly v Maďarsku vytvořeny lepší předpoklady pro rozvoj pojistného trhu. Příznivější podmínky na maďarském trhu na počátku 90. let byly dány reformami v polovině 80. let, kdy stát podpořil konkurenci na pojistném trhu tím, že rozdělil státní pojišťovna na dva subjekty v roce 1986. A již před 1990 vstupovala na maďarský trh řada zahraničních pojišťoven, i když pojistný trh nebyl stále privatizován a na založení se podílel maďarský stát. Situace na českém pojistném trhu se diametrálně lišila. Až do roku 1991 měla monopolní postavení Česká státní pojišťovna. Zahraniční pojišťovny mohly na český pojistný trh vstupovat a konkurovat domácím subjektům až v roce 1992. Vůči přílivu zahraničního kapitálu pojišťoven zde panovala v počátcích nedůvěra a snaha chránit domácí trh, která kontrastovala s otevřeností maďarského pojistného trhu. V obou zemích se v roce 1992 zcela zprivatizoval celý pojistný trh. Jestliže počet pojišťoven působících na maďarském trhu převyšoval počet na českém pojistném trhu, od roku 1992 se situace mění a počet pojišťoven na českém pojistném trhu rok od roku rostla. Nijak zvláště se do vývoje českého pojistného trhu nepromítlo rozdělení Československa v roce 1993. V současné době působí v České republice 40 pojišťoven a v Maďarsku se počet ustálil na 28 pojišťoven.

Na pojistném trhu dosud stále hrají významnou roli bývalé státem vlastněné monopoly, i přestože jim podíl na trhu neustále klesal s přibývajícím konkurencí a liberalizací trhu. V České republice zaujímá Česká pojišťovna první pozici se 36 % a v Maďarsku si udržuje první místo na trhu Allianz Hungária s 26 %. Česká republika a Maďarsko se vyznačují stále vysokou koncentrací pojistného trhu, měřeno tržními podíly 5 největších pojišťoven. I když v průběhu let posilovaly pojišťovny s malým podílem na trhu, pět největších pojišťoven drží 75 % tržního podílu. Úroveň a výkonnost českého a maďarského pojistného trhu jsme hodnotili vybranými ukazateli činnosti. Jeden ze základních ukazatelů je předepsané pojistné, které se zvyšovalo. Oproti Maďarsku, kde činilo předepsané pojistné 2,9 mld. USD v roce 2004, český pojistný trh dokázal vygenerovat 4,4 mld. USD za stejné období. Hodnoty dalších dvou ukazatelů, které se používají ke srovnávání vyspělosti pojistného trhu na globální úrovni, hovoří ve prospěch České republiky.

V současnosti celkové pojištěnost v ČR činí 4,1 %, přičemž 1,6 % připadá na ŽP, zatímco v Maďarsku dosahuje sotva tří procentní hranici (2,8 %), z níž 1,2 % činí ŽP. Čeští a maďarští občané si postupně uvědomují význam pojištění, což se promítlo na výdaji za pojištění. V České republice činí celkové výdaje za pojištění 430 USD a v Maďarsku 287 USD. Na tyto ukazatele má podstatný vliv úroveň a výkonnost celé ekonomiky a její makroekonomické ukazatele. K měření výkonnosti ekonomiky dobře slouží hrubý produkt. V obou zemích zaznamenali rostoucí tendenci. V porovnání s Maďarskem a jeho HDP ve výši 118 mld. USD činil v náš hrubý domácí produkt 188,6 mld. USD.

Velký vliv na pojistný trh měly snahy o začlenění se do EU. Obě země vyvíjely úsilí harmonizovat zákony a požadavky pojišťovnictví v EU se svým domácím pojišťovnictvím. Maďarsko provedlo harmonizaci právních předpisů dříve než ČR. Maďarsko zavedlo již v roce 1995 na některé druhy životního pojištění (se spořicí složkou) daňové úlevy. Česká republika se připojila podporou pojištění až v roce 2000. Jeden z požadavků EU byla demonopolizace povinného ručení. Liberalizaci v této oblasti provedli postupnými kroky dříve v Maďarsku.

Při stárnutí obyvatelstva v obou zemích je podpora a vnímání životního pojištění jako alternativy ke starobním důchodům klíčová. Avšak poměr životního pojištění na celkovém předepsaném pojistném se podílí v obou zemích zhruba 40 %, zbytek připadá na neživotní pojištění. Na vyspělých pojistných trzích je poměr právě opačný. Tak se otevírá působnost pro české i maďarské pojišťovny v nabízení životního pojištění jako jedno z možností zabezpečení stáří.

Musíme konstatovat, že oba pojistné trhy jsou vysoce konkurenční s širokou nabídkou pojistných produktů. Pojistnému trhu v ČR a Maďarsku výrazně pomohlo směřování do EU. Kapacita pojistného trhu podle ukazatelů pojištěnosti nedosahuje ani zdaleka možnosti a potenciálu obou pojistných trhů. Pokud bude ekonomika v dobré kondici, zachová se vysoká konkurence na trhu a poroste zájem a potřeba občanů v oblasti pojištění, má český a maďarský pojistný trh svá nejlepší léta ještě před sebou.

Seznam použité literatury

ODBORNÉ PUBLIKACE

- Čapková, D. Jak pojistit firmu, 1. vyd. Praha: Computer Press, 2000, ISBN 80-7226-377-4
- Čejková, V. Pojistný trh. Praha: GRADA Publishing, 1. vyd., 2002, ISBN 80-247-0137-5.
- Daňhel J. Kapitoly z pojistné teorie. Praha: Oeconomica, 2002, ISBN 80-245-0306-9.
- Ducháčková, E. Principy pojištění a pojišťovnictví, 2. vyd., Praha: Ekopress, 2005, ISBN 80-86119-92-0
- Jürgens U. Der europäische Vericherungsmarkt, Bonn: Economica-Verl, 1993, ISBN 3-87081-091-2
- Kastner R.T. Tržní prostor střední Evropa, Barrister&Principal, 2002, ISBN 80-86592-35-7
- Kolektiv autorů Anglicko-český slovník pojišťovnictví. Praha: Grada Publishing, 2003, ISBN 80-247-0248-7.
- Kontler L. Dějiny Maďarska, Nakladatelství Lidové noviny, 2001, ISBN 80-7106-405-X
- Výroční zprávy ČAP za roky 1999 – 2004
- Výroční zprávy Mabisz za roky 1993 -2004

INTERNETOVÉ STRÁNKY

Benfield	www.benfieldgroup.com , Central and Eastern European Insurance, October 2004
ČAP	www.cap.cz
CEA	www.cea.assur.org
MABISZ	www.mabisz.hu
MF	www.mfcr.cz
OECD	www.oecd.org , OECD Factbook 2006
SWISS RE	www.swissre.com/sigma , publikace Sigma 1998 - 2005

Seznam tabulek

Tab 1 Tržní podíly (v %) prvních pěti pojišťoven.....	24
Tab 2 Tržní podíly (v %) prvních pěti pojišťoven v letech 1999 - 2004.....	24
Tab. 3 Tržní podíl pěti nejsilnějších pojišťoven (v %).....	32
Tab. 4 Tržní podíl (v %) pěti nejsilnějších pojišťoven 1999 - 2004	32
Tab. 5 Celkové předepsané pojistné (v ml USD)	38
Tab. 6 Tempa růstu předepsaného pojistného	38
Tab. 7 Pojištěnost (v %) za životní a neživotní pojištění v letech 1999 - 2004	41
Tab. 8 Pojištěnost (v %) za životní a neživotní pojištění v letech 1999 - 2004	41
Tab. 9 Souhrnné ukazatele pojištěnosti (v %)	42
Tab. 10 Pojistné na 1 obyvatele v USD.....	43
Tab. 11 Povinné ručení v %.....	45
Tab. 12 Havarijní pojištění v %	46
Tab. 13 Kapitálové životní pojištění v %	47
Tab. 14 Investiční životní pojištění v %	48
Tab. 15 Vývoj HDP (v USD) a růst HDP proti roku 1993 (v %).....	53
Tab. 16 Míra nezaměstnanosti v %	54
Tab. 17 Podíl populace nad 65 let (v %)	55
Tab. 18 Škodovost v % v České republice	58
Tab. 19 Škodovost v % v Maďarsku	58

Seznam grafů

Graf 1 Počet pojišťoven v České republice	23
Graf 2 Koncentrace českého pojistného trhu (v %) 1998 - 2004	26
Graf 3 Počet pojišťoven v Maďarsku 1990 - 2004	31
Graf 4 Koncentrace pojistného trhu (v %)	34
Graf 5 Tržní podíl bývalých státních pojišťoven (v %)	35
Graf 6 Počet pojišťoven v letech 1990 - 2004	37
Graf 7 Celkové předepsané pojistné v USD	37
Graf 8 Tempa růstu předepsaného pojistného	38
Graf 9 Pojištěnost v životním a neživotním pojištění	41
Graf 10 Srovnání celkové pojištěnosti v %	42
Graf 11 Celkové pojistné na 1 obyvatele v USD	44
Graf 12 Podíl povinného ručení na celkovém NP (v %)	46
Graf 13 Podíl havarijního pojištění na celkovém NP (v %)	46
Graf 14 Podíl KŽP na celkovém životním pojištění (%)	48
Graf 15 Podíl IŽP na celkovém životním pojištění v %	48
Graf 16 Podíl neživotního a životního pojištění (v %)	49
Graf 17 Podíl neživotního a životního pojištění (v %)	50
Graf 18 Vývoj HDP v USD a růst HDP v %	53
Graf 19 Míra nezaměstnanosti (v %)	54
Graf 20 Podíl populace nad 65 let (v %)	55
Graf 21 Obliba neživotního pojištění u občanů	60
Graf 22 Obliba životního pojištění u občanů	60

Seznam příloh

- Příloha 1 Pojišťovny v České republice a členové ČAPu
- Příloha 2 Pojišťovny v Maďarsku a členové Mabisz
- Příloha 3 Klasifikace odvětví životního a neživotního pojištění v ČR
- Příloha 4 Klasifikace odvětví neživotního pojištění v ČR
- Příloha 5 Klasifikace odvětví neživotního pojištění v Maďarsku
- Příloha 6 Klasifikace odvětví životního pojištění v Maďarsku
- Příloha 7 Česká asociace pojišťoven a člen CEA
- Příloha 8 Maďarská asociace pojišťoven a člen CEA